

891.99

F-13

1267

ՅԱԿՈԲ ԲԱԳԲԱՏՈՒՆԻ

ՄԻՐՎԱՐԴԻՆ ՄԷՐԸ

ՏՌԱՄ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՎԵՅ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

1910

ՏՊԱՐԱՆ ՕՆՆԻԿ ԲԱՐՍԵՂՆԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԿԱԼԱԹԱՆ Կ. ՊՈԼԻՏ

1268

891.99

F-13

48

01 JAN 2009

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

10 NOV 2011

ՍԻՐՎԱՐԴԻՆ ՍԷՐԸ

ՏՈՒՄ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՎԵՅ ԱՐԱՐՈՒՄԸ

1910

ՏՊԱՐԱՆ ԾԱՆԻԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ ԵՒ ՈՐԻԻ
ԿԱԼԱԹԱ, Կ. ՊՈԼԻՏ

ԱՆՁԻՆՔ

Ներկայ ժամանակի բարեբաղ

Սոյն բաժնեգութեան ներկայացման իրաւունքը՝
Հեղինակին վերադառնուած է :

Ներկայացման առօրէ բանակցութեան համար
Դիմել՝

Առեւտրական Վարժարան, Բանկայրի

Բերա, Կ. Պոլիս :

10094-57

ՏԻԳՐԱՆ .— Պատանեկան հասակին մէջ Պոլիս եկած
Հայաստանցի երիտասարդ մը . միջահասակ , խոհմ ,
ածիլուած զէմքով , 35 տարեկան : Պոլսեցի աղջկան մը՝
Զարուհիին հետ ամուսնացած , բայց լքուած՝ եւ իր
աղջկան՝ Սիրվարդին ժառանգութիւնովը հարստացած ,
բարեկիրթ եւ առեւտրային մարդ մը :

ՍԻՐՎԱՐԴ .— Տիգրանին ու Զարուհիին աղջիկը .
միամիտ հասակին մէջ մօրմէն լքուած , մեծ հօրմէն ժա-
ռանգած հարստութիւնովը հօրը ձեռքը սնցած , 14-15
տարեկան զեղեցիկ Օրիորդ մը : Համեստ , բարեկիրթ եւ
խելացի ու լեզուանի :

ԱՆՆԻԿ .— Տիգրանի տան մէջ , Սիրվարդի խնամա-
կալուհին . 50 տարեկան , սեւեր հագած , տղէտ՝ բայց խնդ-
հազիւնակ , զուրգուրտ կին մը :

ԶԱՐԱՐ .— Իբր 40 տարեկան . խղճամիտ , բարեա-
ցակամ մարդ մը , Տիգրանի մտերիմ բարեկամը . ածիլ-
ուած զէմքով :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ .— Իբր 55 տարեկան . փռատարան .
սովորականաւոր զգուած մօրուքով , անխռովօրէն վար
կախուած ու սիկառի ծուխէն սեցած պէխերով : Յէտը
միշտ գլուխը :

ԶԱՐՈՒՀԻ .— Տիգրանի կինը եւ Սիրվարդի մայրը :
Սա իր ամուսնութեան երկրորդ տարին , փախած է ըն-
տանեկան յարկէն , հետեկելով սիրահարին՝ Օհանիկին : Իբր
33 տարեկան փոփոխամիտ , զեղեցիկ կին մը , զոր , փա-
խուտեանը պատճառաւ , հայրը իր ժառանգութեանէն զրո-
կած է , բոլոր ունեցածը օրինաւորապէս կտակելով իր

Հ. ԿՐԸՍ

հնգամեայ թոռան՝ Սիրվարդին, զայս միայն գտնելով իր մօտ մահուան անկողինն ինկած ասեմն և անդիտելով խաղառ՝ իր աղջկան ու՛ր կամ ողջ ըլլալն ու չըլլալը, երբ փեսան ալ անդայտ էր :

ՕՆՆԻԿ .— Զարուհիի հոմանիւն . իրր 40 տարեկան . ածիլուած զէմքով, կիսահնոյ չարժուածեւերով, համակերպող և խորամանկ չարազործի թխի մը : Խիտ ճարպիկ ու զիւրաթեք : Սիրվարդին զաւածանը :

ՄԱՆՕԼ .— Օննիկի զաւակիցը : Յունական գլխարկով . անշահ մօրուքով, նուազ վայելուչ հագուստով, գող մարդ մը :

ՏԱՆՏԷՐ .— Փարիզ, Զարուհիին բնակած տան տէրը . իրր 50 տարեկան, վայելուչ հագուստներով, մաքուր գլխարկով, խղճամիտ ու բարի արտոյագրութիւններով օժտուած անձ մը : Իրր 30 տարեկան :

ԵՐԿՈՒ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ .— Փարիզ, մին մօրուսաւոր միւսը ածիլուած . 45—50 տարեկան . բիրտ կերպարանքով ու վստախոռն, կռանդոտ պաշտօնեաներ :

ԱՆՅՈՐԴՆԵՐ .— Լաւ հագուած, ֆէսով և գլխարկով, զաւագան ու հովանոց ձեռքերնին . կրխտաարդներ և կիներ :

ԿԻՆ ՄԸ .— Բաց զայն հագուստով, 25 տարեկան կրխտաարդուհի մը :

ՄԱՔԲՈՒՀԻ .— Հազիւ 30 տարեկան, սեւը հագած, նիհար, ազբառ գործաւորուհի մը : Բարեխիտ ու աղնիւ թխի մը :

ԿԻՆ ՄԸ .— Իրր 40 տարեկան . խիտ զէր . պարզ հագուած : Տնական զգեստով :

ՍԻՐՎԱՐԴԻՆ ՍԵՐԸ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ ՏՌԱՄ ՎԵՅ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Կ . Պոլիս , Բերա , Տիգրանի տան միջնաշարիւր , կողմնակի դռներով ընդարձակ սենեակ մը , չքեղ կարասիներ , աթոռներ եւն . բայց անձաշակ կերպով զետեղուած :

Ա . ՏԵՍԱՐԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ և ԱՆՆԻԿ , յետոյ ՍԻՐՎԱՐԴ

ԱՆՆԻԿ . (Աննեակիին մէջ արողները կը շրջակրէ հնաձ կերպով .)

ՏԻԳ . (Ոսֆի վրայ) Սա աթուր քիչ մը անդին քէ , սեղանը մէջտեղը բեր . սա տունին տեղին քիչ մը աղէկ նայէ . դուն իրա՛ւ է որ ամսականո՛վ կ'աշխատիս հոս՝ բայց ես քեզ ընաւ սպասուհի չեմ նկատած , այլ՝ ընտանիքիս մէկ անդամը : Բաւական ժամանակ եղաւ

տանս մէջն ես, ու տակաւին բնաւորութիւնս
չի հասկցար վերջապէս:

ՍԻՐ. (Կը մտնէ ուրախ զուարթ, ձեռքը բռնած դպրոցական գրէտը, կը դիմէ Տիգրանին ու համբուրելով զայն) Բարի իրիկուն Հայրիկ: Դուն այսօր կանոնիս ես եկեր շուկայէն:

ՏԻԳ. (Փարելով աղջկան) Այո՛ զաւակս. այս օր քիչ մը կանոնիս եկայ:

ՍԻՐ. (Հօրը պարանոցէն կախուելով) Հայրիկ. ես քեզ շատ կը սիրեմ...

ՏԻԳ. Վա՛յ կեղծաւոր, դուն կ'երեւի թէ նորէն յանցանք մը գործեր ես:

ՍԻՐ. Ո՛չ հայրիկ. ես քեզ շատ կը սիրեմ:

ՏԻԳ. Նայինք թէ ես ալ քեզ կը սիրեմ^ք կոր...

ՍԻՐ. (Թախսանալով) Հա՛րկաւ հայրիկ. տաակոյս չկայ. դուն զիս շատ կը սիրես:

ՏԻԳ. (Աղջկան գլուխը շոյելով) Այո՛, աղջիկըս. այո՛. դուն իմ կեանքս, արեւս ու հողիս ես, առանց քեզի չպիտի կրնայի ապրիլ: Ես քեզ շատ կը սիրեմ: (Համբուրելով)

ՍԻՐ. (Համբուրելով ողորդելով) Հայրիկ. ես քեզ շատ կը սիրեմ, հայրիկ ես քեզ չափազանց կը սիրեմ, հայրիկ...

ՏԻԳ. Է՛, է, հասկցանք զաւակս, հասկցանք. գնա՛ սպասաւորը կանչէ որ, սա ջերմոյը վառէ:

ՍԻՐ. (Ետ քաշուելով) Հայրիկ, սպասաւորը վարը չէ:

ՏԻԳ. Ինչո՞ւ, ո՞ւր գնաց որ, հետը միասին չեկա՞ր դպրոցէն:

ՍԻՐ. Ո՛չ հայրիկ, ես մինակս եկայ, ան չեկաւ ետեւէս: (Դուռը կը զարնուի, Սիրվարդ կը վազէ քանալ)

ՏԻԳ. (Թեքել խստաքեամբ) Սիրվա՛րդ. հո՞ս եկուր. ի՛նչ որ ալ ըլլայ, դուռը կ'օտրեն ալ՝ դուն չպիտի բանաս: (Աննիկ կ'երթայ քանալ) Ասիկա քեզի քանի՛ անգամ պատուիրեր եմ, բայց դարձեալ կը մոռնաս. ըսել է, դուն իմ խօսքս մտիկ չես ըներ:

ՍԻՐ. Ո՛չ, հայրիկ. մոռցայ. ես քու խօսքդ մտիկ կ'ըներմ կոր:

Բ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՆՈՅՆԲ ԵՒ ԶԱՔԱՐ

ԶԱՔ. (Մտնելով) Բարի իրիկուն Տիգրան Տիգրանի. քանի՛ օր է քեզ չեմ տեսեր. թէ որ ես քեզի տեսութեան չի գամ, դու զիս ամենեւին չես փնտռեր:

ՏԻԳ. Ա՛տ ինչ խօսք է Զաքար աղա. աշխարհի մէջ եթէ մտերիմ բարեկամ մ'ունիմ, ան ալ դուն ես: Զե՞ս գիտեր որ, ես շատ մարդոց հետ կը նստիմ-կ'ելլեմ, բայց անոնց շատ քիչերն են որ ինծի բարեկամ կ'ընտրեմ: Ի՞նչ պէս ես, աղէ՞կ ես:

ԶԱՔ. Շնորհակալ եմ. դուն ինչպէս, աղէ՞կ ես:

ՏԻԳ. Է՛հ, փա՛ռք Աստուծոյ, նստէ՛ նայինք: Դուն Սիրվա՛րդ. դա՞ն ունիս, գրելիք, գնա՛ աղջիկս. սենեակդ գնա, աշխատէ,

վաղուան դասերդ աղէկ պատրաստէ :

ՁԱՔ. (Նստելով) Այսօր Սիրվարդին հետ կին մը կարնոր սպասուհի՞ առեր ես, ի՛նչ ես ըրեր :

ԱՆՆԻԿ. (Կը մտնէ . արտուերը կը շփոթէ) :

ՏԻԳ. Ձէ՛. (Աղջկան ուղղելով) Ա՞տ ինչ կնիկ է : Ո՞վ էր ան :

ՍԻՐ. Հայրիկ, դպրոցէն կուգայի, կին մը «Աղջիկ», բաւ, կեցի՛ր հովանոցիդ տակը մտնամ, անձրեւէն չի թրջիմ և թրամվայ նստաւ, գնաց :

ՏԻԳ. Քեզի չե՞մ ըսեր որ, չի ճանչցած մարդու հետ բարեւ Աստուծոյ բարին չպիտի ընես : Ահա չէ՞ աս...

ՍԻՐ. Հայրիկ. կ'երեւի թէ դպրոցական ընկերուհիներէս մէկուն մայրն էր ան, վասնզի անունս գիտէր. «Սիրվարդ» ըսաւ :

ՏԻԳ. (Աննիկին ուղղելով) Էյ դա գործերդ վերջացուր ու հոս եկուր նայի՛նք :

(Սիրվարդ կը մեկնի) :

ԱՆՆԻԿ. (Նեղականով) Ի՞նչ է նորէն Տիգրան էֆէնտի. այսօր բա՛ն մըն ես եղեր. մա՛րդ կը փնտռես որ հետը կռիւ ընես : Մեզա՛յ Եկա՛ր չեկար, աղջկան օձիքէն բռնեցիր. խեղճ աղջիկը բան մ'ըրած ունի՞. Աստուծոյ գա՛ռն է ան : Գիշեր ցորեկ կարդալուն ետեւէն է :

ՏԻԳ. Աղջկան ո՞վ ինչ ըսաւ. իմ ըսելիքս քեզի է :

ԱՆՆԻԿ. Է ինէ՞ ի՛նչ կ'ուզես. չե՞ս թողուր որ տանը գործերովը պարապիմ :

ՏԻԳ. Իմ աչքիս ո՛չ տուն կ'երեւայ եւ ոչ տեղ. հո՛ս եկուր եւ ինձի պատասխա՛ն տուր :

ՁԱՔ. Մի՛ բոբբոքիր, Տիգրան էֆէնտի. մի՛ բարկանար. հիմա սպասուհիին հետ կռիւ ընելու տեղը չկայ :

ՏԻԳ. Ձաքար աղա, ես կռիւ ընող մա՞րդ եմ, դուն իմ բնութիւնս չե՞ս գիտեր : Քանի որ է որ իրարու վրայ գէշ գէշ երազներ կը տեսնեմ...

ՁԱՔ. (Ընդմիջելով) Աստուած բարին կատարէ. լայց գէշ երազներուն շատ կարեւորութիւն տալու չէ, թէ ոչ անոնք ձախորդութեան կը տանին մարդը :

ՏԻԳ. Աննիկ քեզի հաղար անգամ պատուիրեցի որ, աղջիկս, դպրոց գացած—եկած միջոցին, անպատճառ սպասաւորին հետ ըլլայ. առանց հսկողի տեղ չերթայ : Դուն աղէկ գիտես որ, ես ոչ սպասաւորի պէտք ունիմ հոս, ոչ ալ սպասուհի, այդ ծառաները վարձած եմ, պա՛րզապէս աղջկանս վրայ հսկելու հա՛մար : Ահա չէ՛ ա, կը վախնամ կոր, աղջիկ դաւակ է, չըլլայ թէ փորձանք մը պատահի : Դուն հոս ամենեւին գործ մը չունիս. ծառաները պիտի աշխատին տանս մէջ, դուն անոնց վերակացուն ես. աղջկանս ալ խնամակալու հին : Սա՛չաի գործը չես կրնար կատարել ու չա՛րու նակ, ամէն օր թերութիւններ կը պատահին :

ԱՆՆԻԿ. Տիգրան էֆէնտի. ատոնք պարապ խօսքեր են. հոս կը տեսնաս որ գիշեր ցորեկ

աղջկանդ՝ Սիրվարդին քոմն ի վեր եմ միշտ .
պատուհանը, դուռը, վերը, վարը, վերջապէս
ամէն տեղ կը հսկեմ վրան՝ որ չըլլայ թէ հիւանդ
ըլլայ և փա՛ռք Աստուծոյ, ինէ, քենէ առողջ է
ու կայտառ . երգելով, պարելով, ցատկելով
ժամանակ կ'անցունէ, ալ ի՞նչ կ'ուզես...

Տիֆ. (Ընդմիջելով) Ձէ՛. չէ՛. իմ բսածս կա՛մ
չես հասկնար և կամ թէ անհոգ ու անգէտ կին
մըն ես դուն . մինչդեռ ես քեզ այդպէս չէի
կարծեր : իմ բսած խօսքերս քու մէ՛կ ականջէդ
կը մտնեն՝ միւս ականջէդ կ'ելլեն :

Աննիկ. Ձաքար աղա . Աստուծոյ սիրուն շի-
տակն ըսէ . ես սա տեղ ի՞նչ յանցանք ունիմ :
Առաւօտուն կանուխ աղջկան մազերը սանտրե-
ցի, վրան դուլիս կարգի դրի և ծառային հետ
դպրոց զրկեցի : Կէս օրին, աղջկան ճաշը զըր-
կած ատենս, ծառան ըսաւ որ, Ֆէրիտիէ մո-
ղոցը՝ հայրենակից մը տեսնելու պիտի երթայ .
ես ալ ըսի որ, անկէ անցած ատենդ քրո՛ջս
ալ հանգիպէ՛, վերջը շուտով եկո՛ւր : Ծառան
գնաց և մինչեւ հիմա երեւան ելած չէ . ասոր
հետ մէկտեղ ճաշի պահուն ժամ մը կայ տա-
կաւին . մինչեւ ան ատեն կուգայ կը հասնի :
Ի՞նչ կ'ըլլայ . հիմա ի՞նչ է պատահեր :

Տիֆ. (Բարկացալով) Ի՞նչ է պատահեր մի ,
քեզի ո՞վ ըսաւ որ , սպասաւորը քու կամ քրոջդ
տրամադրութեան տակ դրած եմ . խօ՛սք ու
խրատ չը հասկցող կնիկ , (Ոսֆի ելլելով) տակա-
ւին դէմս կեցեր լեզու՞ կը չափես . (Աննիկ դուռս

կ'ելլայ) սըվո՛ր նայէ եղբայր . գիրկս նստեր ,
մօրուքս կը փետտէ . ես աշխարհիս մէջ մէ՛կ
հատիկ աղջիկ մ'ունիմ , բոլոր ուշադրութիւնս
անոր պահպանման տուած եմ , ան ատ մասը
բնա՛ւ չի՛ հասկնար ու հասկնալիք ալ չունի :

ՁԱՔ. Տիգրան էֆէնտի . պարապ բաները
հոգ կ'ընես քեզի՞...

Տիֆ. (Ընդմիջելով) Ասիկա պարապ բան չէ
ե՛ղբայր . ամէն մարդ իր ցա՛ւը գիտէ : Դուն
այսչափ տարուան մտերիմ բարեկամս ես , բայց
չատ անգամ դադափարներս այդպէս վար կը
դարնես , առանց հասկցած ըլլալու սիրտս ու
հոգիս... գոնէ ա՛ս պարագային մէջ , ես իրա-
ւունք ունիմ խիտ վարուելու :

ՁԱՔ. Այո՛ Տիգրան էֆէնտի . այո՛ . իրաւունք
ունիս . միայն սա կայ թէ՛ ոչինչ բաներու
համար շատ կը բարկանաս : Աշխարհի մէջ տե-
սակ տեսակ վիշտեր կան : Փա՛ռք տուր Աստուծոյ
որ կարող ու հարուստ վիճակ մը ունիս եւ ա-
նուշիկ աղջիկ մը՝ որ մայրապետի մը համես-
տութեամբ ու բարեսրտութեամբը օժտուած է :

Տիֆ. Մե՛ղք քեզի Ձաքար աղա , դուն իմ
մտերիմս ես ու չես գիտեր թէ՛ աշխարհիս ամէ-
նէ՛ն դժբաղդ մարդը ես եմ...

ՁԱՔ. (Ընդմիջելով) Մեղայ ըսէ՛, մեղայ ըսէ՛,
առ ի՛նչ ապերախտութիւն է , դուն աշխարհիս
ամէնէն երջանիկ մարդն ես :

Տիֆ. Սխա՛լ , սխա՛լ : Իմ գլխէս անցածները
գիտնա՛ս...

ՁԱՔ. Տիգրան էֆենտի. հիմա թո՛ղ ատ բաները, քեզի հետ խորհրդակցութիւն մ'ընեւու համար եկած եմ այսօր. կարեւոր գործի մը համար է:

ՏԻՎ. Հրամայէ՛ք, Ձեր տրամադրութեան տակն եմ. բարեկամս:

ՁԱՔ. Մեր դրացին՝ Սարգիսը կայ, կը ճանչնա՞ս ա՛...:

ՏԻՎ. (Արհամարհանօր) Նոյեմի՞ն էրիկը:

ՁԱՔ. Այո՛. զրպարտութեան մը հետեւանքով լանտարկուած է: Անոր անմեղ ըլլալուն կատարեւապէս համոզուած եմ: Հանդանակութիւն մը կատարեցի մեր թաղին մէջ եւ հինգ ոսկիի չափ ստակ հաւաքեցի, բայց տակաւին 15 ոսկիի պէտք կայ: Եկայ որ քու բաժինդ ալ ստանամ: Վստահ եմ թէ՛ զիս չպիտի մերժես, քանի որ շատ անգամներ, այսպիսի բարեգործութիւններու մասին, ազնիւ օրտիդ ապացոյցը տուած ես:

ՏԻՎ. Ի՞նչ բանի պիտի յատկացուի հանգանակուած գումարը:

ՁԱՔ. Սարգիսին փաստաբանին պիտի վճարուի, որ հաստատուն կերպով կ'ապահովցնէ թէ՛ պիտի կրնայ անոր անմեղութիւնը զօրաւոր փաստերով ապացուցանել և փրկել բանտարկեալը: Մե՛ղք է տղան. ազատենք:

ՏԻՎ. Ձեմ հասկնար, բարեկամս. ի՞նչ պատճառով կը ձերբակալուի. ո՞վ ունի իրեն հետ ամբաստանեալ և ո՞վ է դատախազը:

ՁԱՔ. Երկու խօսքով պատմեմ ինդիրը որ լաւ հասկնաս: Սարգիս անուշեղէն շատ կը սիրէ. կինը՝ Նոյեմի սպասուհիին ձեռքով 2 պընակ խմորեղէն՝ բակլալա պատրաստել կուտայ. այդ խմորեղէններուն շաքարը ինք կ'անցունէ ու մէկը՝ իր ձեռքով, կը տանի, ամուսնոյն սենեակը կը դնէ, որ գիշերը անոր կերցնէ: Միւս պնակն ալ սպասուհին կ'առնէ, կը տանի, նոյն պնակին քով կը դնէ, վար կ'իջնայ: Այդ միջոցին Նոյեմի սեղանատուն կ'երթայ. կը նայի որ անուշեղէնը հոն չէ. սպասուհին կը պօռայ—կը կանչէ (Մասով խորհրդաւոր շարժումներ ցնէրով) ու, տարած պնակդ վա՛ր բեր, կ'ըսէ. ան ալ կը բերէ: Բանանք հիմա Բ. վարագոյրը: Գիտնալու ես որ Նոյեմի... թե՛ թեւ ու կասկածելի կենցաղ մ'ունի. մինչդեռ Սարգիս՝ լո՛ւրջ. Աստուածափա՛խ, բարի ու պարկեշտ մարդ մըն է...

ՏԻՎ. (Ընդմիջելով) Այո՛, այո, այդ երկու պարագաներն ալ ճիշդ են, ամէ՛ն մարդ ալ կը վկայէ ատոր. ես ալ կը հաստատեմ:

ՁԱՔ. (Շարունակելով) Հա՛. Նոյեմի պտոյտի կ'ելլէ. իրիկունը ճաշին ներկայ չըլլար—ինչպէս որ շատ անգամներ կը պատահի եղեր — ուստի Նոյեմիին ծերուկ հայրը, պառաւ մայրը, 8-10 տարեկան տղեկը և ամուսինը՝ Սարգիս, կը նստին, ախորժակով կերակուրնին կ'ուտեն. կարգը կուգայ անուշեղէնի՛ն: Սպասուհին հոն, — Աստուծով պիտի ըլլայ — կատակ մը կ'ընէ

Սարգիսին, «Բաւ անուշեղէնի բաժինդ վերը, սենեակդ է. կ'ըսէ. իրաւունք չունիս աս պնակէն ուտելու»։ Սարգիս ալ, զուարթ մարդ մը, գիտե՞ս ա՛... կ'ելլէ, իր սենեակէն պնակը վար կը բերէ, «Զիս սիրողը ինծի թող գայ» կ'ըսէ, տղան անգիտէ՛ն՝ «Հայրիկ. ես ալ քու պնակէդ պիտի ուտեմ, ես քեզ չատ կը սիրեմ» ըսելով հայր ու որդի կ'սկսին մէկ պնակէ ուտել...

ՏԻԳ. (Անհաւքեր) Է ի՞նչ կ'ելլէ ատկէջ։

ԶԱՔ. Մտի՛կ ըրէ՛. յաջորդ առտուն Նոյեմբին հայրն ու մայրը մեռած կը գտնուին եւ թու նաւորուած ըլլալնին պաշտօնական քննութեամբ կը հաստատուի։ Հիմա ընդհ. դատախազին պահանջման նայելով՝ երկու ոճրագործ կայ հոս. Սարգիս եւ Նոյեմի, որոնք հաւասարապէս պատասխանատու են. սպասուհին ալ մեղսակից ճանչցուած է։ Գործը այս վիճակին մէջ է ահաւասիկ։

ՏԻԳ. Եղածին վրայ քեզի չափ ցաւ կ'ողամ, սակայն այսպիսի մանուածապատ ու կնճռոտ խնդրոյ մը քննութիւնը կամ դատավարութիւնը չաւարտած, անոր միջամտութիւն ընելը՝ անմեղներուն, արդարներուն իրաւունքը կապտել ըսել է. ես չեմ մասնակցիր. Զեղի ալ բարեկամաբար խորհուրդ կուտամ որ՝ չեզոք կենաք այս գործին մէջ։ (Աննիկ ներս կը մտնէ)

ԶԱՔ. (Մեղմուտէն) Տիգրան էֆէնտի. ներեցէք որ ըսեմ. խօսքս չաւարտեցի տակաւին. փաստաբանը գնաց նախնական քննութիւնները

ուսումնասիրեց եւ վերադառնալով յայտարարեց թէ՛ Նոյեմի կը դատապարտուի ա՛ռնուազն 15 տարի բանտարկութեան. սպասուհին վաղը՝ միւս օր անպարտ կ'արձակուի. սակայն Սարգիսի անմեղութեան հաստատութիւնը փաստաբանական ճարտարութեան պէտք ունի։

ՏԻԳ. Զաքա՛ր աղա. բա՛րեկամա. փաստաբանին հետ անգամ մը տեսնուելու եմ. թէ որ համոզուիմ ուղածէդ աւելին կ'ընեմ։

ԶԱՔ. (Ոսֆի եղբորոյ աճապարանով) Ես հի՛մա փաստաբանը կը գտնամ ու հոս կը բերեմ. անո՛ր հետ խօսէ. ատ աւելի՛ աղէկ կ'ըլլայ. (Գորս եղբորոյ) Ես ա՛ն հի՛մա կը գտնամ ու քեզի կը բերեմ։

ՏԻԳ. (Յանկարծ ոսֆի ցատկելով ու ցատկորսելով) Օրհնեա՛լ ես Աստուած. փա՛ռք Աստուծոյ։ Օրհնեա՛լ ես Աստուած. փա՛ռք Աստուծոյ։ Օրհնեա՛լ ես Աստուած. փա՛ռք Աստուծոյ... հազար անգամ փա՛ռք քեզ Աստուած...

ԱՆՆԻԿ. (Տիգրանին ցատկրսած միջոցին) Տիգրան էֆէնտի. ի՞նչ կ'ըլլաս կոր (Արգիշելով) խելքի՞դ եկար, Տիգրան էֆէնտի. Տիգրան էֆէնտի. խելքի՞դ եկար, ի՞նչ կ'ըլլաս կոր։

ՏԻԳ. (Նստելով) Նստէ՛ Աննիկ, նստէ՛։ Փառք քեզ Աստուած. փա՛ռք քեզ Աստուած...

ԱՆՆԻԿ. Քա՛ ի՞նչ կայ որ, ըսէ նայիմ։ Ի՞նչ ունիս։ Ի՞նչ եղաւ։

ՏԻԳ. (Այֆերդ դեպի վեր յառած փանկ փանկ արտասանելով) Աս կը նի կը կը նար ժա մանա կին դիս թու նաւս բել։

ԱՆՆԻԿ. (Քովրնիսի) Աստուած իմ. խն...
թե... ցեր... է...

ՏԻԳ. (Առանց Աննիկին նայելու եւ ծանր
ծանր) Աս. Նոյեմին կրնար զիս թունաւորել:
Կինս անոր խորհուրդով կրնար զիս մահացնել:
Փա՛ռք քեզ Աստուած. փա՛ռք քեզ Աստուած.
փա՛ռք քեզ...

ԱՆՆԻԿ. (Քովր փութալով) Տիգրան էֆէնտի,
կ'ազաչեմ. Աստուծոյ սիրուն ըլլայ. զիս կը
վախցնես կոր. ի՞նչ կայ. ի՞նչ եղաւ:

ՏԻԳ. (Զեռֆէն փաշայով ու խովր լիսեցներով)
Նստէ՛ որ ըսեմ, նստէ՛, նստէ՛... (Նիրհելու պէս,
գլուխը քիկնարոտիկ վրայ դնալի ետեւ կը ձգէ)

ԱՆՆԻԿ. (Վախնալով յորհրդէն կը նայի):

ՏԻԳ. (Շփուելով) Աննիկ. ա՛լ գաղտնիք չի
չի մնաց. ամէ՛ն բան պիտի պատմեմ՝ քեզի:
Դուն ալ լես տեւական կերպով Սիրվարդիս
խնամակալութիւնն ես, և ասկէջ վերջը ա՛լ պատ-
ճառ չունիմ անոր մասին այնքան խիստ հսկո-
ղութիւն կատարել տալու. Մտի՛կ ըրէ: Ասկէջ
16 տարի առաջ ամուսնացայ այս տանը մէջ
Զարուհիին հետ: Աներս ու գոքանջս 500ական
ոսկի տուն կնոջս. ես ալ բոլոր ունեցածս հա-
նեցի անոր տուի: Մեր մեղքալուսինը՝ Փարիզ
և Մարսիլիա անցուցինք. կինս քիչ ժամա-
նակուան մէջ սահելու տրամադիր ըլլալուն
ապացոյցները տուաւ: Վերադարձանք հոս,
Պոլիս. անուշիկ ձագուկ մ'ունեցանք՝ Սիրվարդը:
Տղեկը, հազի՛ւ մէկ տարու կար՝ զրկուեցաւ մօր-

1200

15-65001

մէն: Զարուհի այս մարդասպան Նոյեմին
կարգադրութեամբ Օննիկին հետ փախաւ գնաց,
հետը տանելով 1500 ոսկիի չափ գոյք ու դը-
րամ: Շփաթած միջոցիս՝ աղջիկս՝ աչքիս լոյսին
պէս սիրած Սիրվարդս մէկ տարեկան հասակին
մէջ, տարի աներոջս տունը ձգեցի. իջայ մա-
ղազան որ քիչ մը ստակ առնեմ. աներս ետե-
ւէս հասաւ, զիս անկէ վռնեց. յուսահատե-
ցայ կեանքէս. ինքզինքս ծովը նետեցի, հանե-
ցին անկէ, ազատեցին զիս և սկսայ թա՛փա-
ռական պտտիլ քաղաքէ քաղաք: Վրաս գլուխս
թափթիած, Մարսիլիայի փողոցները կը գե-
զերէի. մտադրաւ վիճակիս մէջ կառքի մը տակ
մնացի, նուազեցայ. զիս առեր տարեր են
տուն մը. հոն վէրքերս քննեցին տեսան որ
ծանր բաներ չեն: Այդ տան սպասաւորը խըզ-
ճաց վրաս ու գնաց որ ինծի ապուր մը եփէ,
յանձնարարելով նաեւ որ դուռը բանամ երբոր
զարնուի: Հոն նստած՝ քաղցս կ'ողբայի. մուրա-
ցիկ մը եկաւ զիս նախատեց՝ համբերեցի.
սպասաւորը զիս ծաղրեց՝ հանգուրժեցի. վեր-
ջապէս նամակատան ցրուիչն եկաւ, սա նամա-
կը՝ (Գրպանէն հանելով եւ կարդիկն համբո-
րելով) Ա՛խ, մութէն լոյսը հանող, թշուառին
կեանք եւ ազատութիւն պարգեւող Աստուած,
դժբաղդութեան ճամբո՛վ ու բարիք կը զրկես
եղեր մարդուս. և ի՛նչ բարիք... շնորհ երկ-
նային շնորհ... (Շփոթելով) Ի՞նչ կ'ըսէի... այո՛,

2. Սիրվարդիկն Սեր

այս նամակը բերաւ, ինծի տուաւ ցրուիչը, զիս տանը սպասաւորը կարծելով: Տե՛ս, կնոջս հասցէն կը կրէ՝ այսօրուան դատապարտեալ Նոյեմբին ստորագրութեան տակ...: Կարդամ՝ մտի՛կ ըրէ: (Կը կարդայ բարձրահայն)

Ամենասիրելի հարսս՝ Տիկին Զարուհի,

Մինչեւ հիմա քեզի շատ նամակներ գրեցի, բայց անոնց մէջ քեզի ցաւ պատճառով մասերը խնայեցի. քէպէտ միւս կողմէ, եղբօրս՝ Օճնիկին կը տեղեկագրէի ամէն բան՝ կատարեալ մանրամասնութեամբ: Ասկէց ամիս մը առաջ, եղբօրս հասցէով գրած նամակիս պատասխան ուսացած չըլլալուս համար, կ'ենթադրեմ քէ անոր հետ զօտուած ես. ինչպէս քանի՛ անգամներ պատահեցաւ այս 3-4 տարուան մէջ. ուսի՛ սոյն նամակս ուղղակի բոլոր հասցէիդ դրկելով, հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնները կուտամ քեզի:

Մայրդ, ձեր մեկնած օրը, կարծածահար եղաւ ու մեռաւ. Աստուած լուսաւորէ հոգին: Հայրդ՝ Աւիկ աղան՝ իր կնոջ մահուան վրայ, անկողին ինկաւ, եւ, հակառակ հարսար բժիշկներու խնամքին, ասկէց իբր ամիս մը առաջ մեռաւ: Դո՛ւք ողջ ըլլաք. Աստուած ձեզի՛ երկար օրեր տայ: Սա՛ կարեւոր է ըսել քէ՛ հայրդ, լուսահոգին իր բոլոր հարսութիւնը աղջկանդ՝ Սիրվարդին կտակեց. քէպէտ բարեկամներու միջոցաւ շա՛տ աշխատեցայ, որ քեզ ժառանգութենէ չի զրկէ, բայց լուսահոգիին յամառ բը-

նաւորութիւնը գիտես արդէն, խօսք մտիկ չըրաւ: Հիմա, աղջիկդ՝ Սիրվարդը 5 տարեկան է եւ իմ քույր կը գտնուի ողջ առողջ եւ ձեռքդ կը համբուրէ:

Նամակս ա՛ռնելուդ պէս, Օճնիկին հետ միասին, փութացէ՛ք Պոլիս գալ: Տիգրանէն ամենեւին տեղեկութիւն չունիմ. չորս տարի է որ անյայտ է բոլորովին:

Շատ կարօտով կը համբուրեմ քեզ եւ եղբայրս: Ակնդէտ սպասելով ձեր գալստեան,

Մնամ անմոռաց ընկերուհիդ

ՆՈՅՆԵՄԻ

Մնացածը կը հասկնաս թէ աս նամակը առնելու պէս՝ հասայ Պոլիս, աղջիկս՝ Սիրվարդը, որ 5 տարու եղած էր, առի առ բանտարկեալ Նոյեմբին ձեռքէն ու հաստատուեցայ աղջկանս, իր մեծ հօրմէն ժառանգած, այս տան մէջ: Աներոջմէս աղջկանս կտակուած հարստութիւնը աճեցուցի եւ բազմացուցի մինչեւ այսօր: Այս Նոյեմբին իմ անձնական թշնամիս էր. անկէ կը սարսափէի. և ո՛րչափ աղջիկս մեծնար, այնքան մտահոգութիւնս կ'աւելնար: Ահա թէ ինչո՞ւ համար քենէ կը պահանջէի որ միշտ լաւ հսկես աղջկանս վրայ:

Աննիկ. Ըսել է, ատ կնիկը ողջ է տակաւին:

Տիգր. Ո՞րը. Նոյեմբի՞ն. իբր ոճրագործ մահուան պիտի դատապարտուի, կամ ցմահ բերդարգելութեան:

ԱՆՆԻԿ. Չէ՛, ան քու կնիկդ...

ՏԻԳ. Զարուհի՞ն... ո՞վ գիտէ ուր մնաց։ Ո՞վ կը մտածէ անոր վրայ։ (Դուռը կը զարնուի) Բայց... Աննիկ, ինծի՛ նայէ, չըլլա՛յ թէ Սիրվարդին բան մ'ըսես. պէտք է որ անիկա իր մանկութեան մէջ մայրը մեռած նկատէ, առաջուան պէս. կը հասկնա՞ս։ (Կը մտնեն Զարուհի եւ Փասսարան)

Գ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ, ԶԱՐԱՐ, ՓԱՍՏԱԲԱՆ և ԱՆՆԻԿ

ՓԱՍՏ. Բարե՛ւ Տիգրան էֆէնտի։

ՏԻԳ. (Ոսֆի եղբորով) Բարե՛ւ Մեղիքեան էֆ. հրամանեցէ՛ք։

ՓԱՍՏ. Ի՞նչ լուր, նայինք։

ՏԻԳ. Կիտէ՛ք անշուշտ, թէ ի՛նչ բանի համար ձեզի ձանձրոյթ պատճառեցի։

ՓԱՍՏ. Այո՛, (Կը հսկայ եւ կը նստի)

ՏԻԳ. Ընդհ. դատախազին հետ տեսնուած և թուղթերն ուսումնասիրած էք եղբւր։

(Մօտը կը նստի)

ՓԱՍՏ. Այո՛։

ՏԻԳ. Սարգիս, Նոյեմի և Սպասուհին...

ՓԱՍՏ. (Ընդմիջելով) Ամբաստանեալները՛։ Ը՛մ (Կոկորդը կը մտնի)

ՏԻԳ. Ասոնց մէջ ոճրագործը ով է։ Մեղապարտը ո՞վ է։

ՓԱՍՏ. Օրէնքին առջեւ, երեքն ալ, հաւատարմապէս պատասխանատու են։

ԶԱՐ. (Մեջ նետուելով) Ի՛նչ. Մեղիքեան էֆէնտի. դուք ինծի այդպէս չէ՛իք ըսեր։ Սարգիսը եւ սպասուհին անմեղ են, կ'ըսէիք։

ՓԱՍՏ. Կեցի՛ր բարեկամ. մի՛ աճապարեր. ընդհ. դատախազը երեքին դէմ ալ դատ լացած է. Կրնայ երեքն ալ դատապարտել տալ։ (Զարուհի կ'այլալլի)

ՏԻԳ. (Հանդարտ) Խնդրեմ. Ձեր կարծիքով ասոնցմէ ո՞րն է անմեղը կամ ո՞րն է մեղապարտը։

ՓԱՍՏ. Իմ անձնական համոզումս կ'ուզէք։

ՏԻԳ. Այո՛, Ձեր անձնական համոզումը։

ՓԱՍՏ. Սպասուհին անմեղ կը գտնեմ. կամ, բո՛ւն ոճրագործին ձեռքը, անգիտակ դործիք մը. վասն զի ան ո՛չ Սարգիսին մեռնելէն բան մը կ'սպասէ, ոչ ալ այդ ծեր, պառաւ էրիկ-կնիկէն։ Բո՛ւն ոճրագործը Նոյեմին է, շաքարը պատրաստեր եւ մէկ պնակին վրայ լեցուցեր է։ Յետոյ շաքարին մնացորդը ամանին մէջ թուռաւորեր, միւս պնակին վրայ լեցուցեր ու ի՛ր ձեռքով տարեր ամուսնոյն սենեակը դրեր է. որ գիշերը Սարգիսին կերցնէ։ Բազդին բերմո՛ւնքը նայէ որ, առ պնակը վա՛ր կուգայ ու մաքուր պնակը վե՛ր կ'երթայ, և ոճիւրը կը գործադրուի՝ ակամայ՝ ուրիշներու վրայ։ Հետեւաբար, Նոյեմի հարիւրին հարիւր կը դատապարտուի, իբր կանխամտածութեամբ ոճրագործ, հա՛ւ...

ՏԻԳ. Սարգիսի մասի՞ն։

ՓԱՍՏ. Սարգիս անմեղ է և եղածէն բո'լորովին անտեղեակ. բայց պէտք է ասոնք որոշ ապացոյցներով հաստատել օրինական փաստերով: Ես խօսք կուտամ որ, Աստուծով Սարգիսն աղատեմ:

ՏԻՊ. Նարգիսի պաշտպանութեան համար 20 լիրա որոշած էք եղեր: Ապահո՞ւ վ էք թէ անմեղ է անիկա:

ՓԱՍՏ. Կը կրկնեմ, անմեղ է:

ՏԻՊ. Ձեր իրաւունքը ամբողջապէս ե'ս պիտի լծարեմ, փրկեցէ՛ք այդ անմեղը: Քանի որ դուք ալ այդպէս համոզուած էք:

ՓԱՍՏ. Շատ աղէ՛կ: (Կը հագայ) Ը՛հը, Ը՛հը:

ՏԻՊ. Սպասուհին արդէն կ'աղատի:

ՓԱՍՏ. (Խորհելով ու գլուխը մէկ կողմ շարժելով) Շատ շատ, անգիտակ դործիք պիտի նշկատուի, որուն պատիժը թեթեւ է, բան մը չէ: Տգեղ աղջիկ մը (Խնդալով) անոր համար ո՞վ պիտի ստակ վճարէ փաստաբանին:

ՏԻՊ. Դանք Նոյեմբին, այդ թշուառ կնոջ կեանքը փրկելու միջոց մը պէտք է ստեղծէք, Մեղիքեան էջէնտի, անոր համար յիսուն ոսկի վճարել աչք կ'առնեմ:

ՓԱՍՏ. Հարիւր ոսկի ալ տաք, հնար չիկայ. (Ոսփի կ'եղէ):

ՏԻՊ. (Փաստաբանին ձեռքը բռնելով) Հարիւր լիրա պիտի վճարեմ, Մեղիքեան էջէնտի. խօսքս խօսք է. միջոց մը դուք զայն փրկելու:

ՓԱՍՏ. Կա'րելի չէ բարեկամս. ան իր ոճիւրը

խոստովանած է արդէն, ինչպէս որ պէտք է:

ՉԱՔ. (Գրպանը խառնելով) Այս 5 ոսկին քեզի տա՛մ. քանի որ փաստաբանին ծախքը վրատ առիւր:

ՏԻՊ. Այդ 5 ոսկին բանտը տար. երկուքը Նոյեմբին տուր, երկուքը հոն՝ Սարգիսին եւ մէկ ոսկին ալ սպասուհին:

ՓԱՍՏ. Մնաք բարով:

(Չափար եւ Փաստաբան կը մեկնին):

ՏԻՊ. (Գրպան մեջէն) Մեղիքեան էջ., փրկէ՛ Նոյեմբին, 100 ոսկի կը վճարեմ եւ աւելի...

ՓԱՍՏ. (Դուռէն) Անհնարին է բարեկամ. անհնարին:

ԱՆՆԻԿ (Տիգրանիս քեռէն՝ փաշայով) Ասդին եկուր, խեղճ ես, ինչ ես. օտարին կնկան համար 100 ոսկի օտակ կուտաս. չէ՞ որ անիկա քեզի մեծ չարիքներ հասցուցած է:

ՏԻՊ. Այո՛, բայց հոգի աղատելը մեծ բան է:

ԱՆՆԻԿ. (Գլուխը շարժելով) Հոգի աղատել մի:

ՍԻՐ. (Գրպան մէջ) Հա՛յրիկ. հա՛յրիկ. անցեալ օր հետս խօսող կի'նը տես. եկո՛ւր. շուտ եկուր որ տեսնես:

ՏԻՊ. (Դուռը կը փոքայ եւ կը դիտէ)

ՍԻՐ. (Հեռուն ցոյց տալով) Նա՛, նա՛, հայրիկ. սա կի'նը. հոն կեցեր, մեր տունը կը դիտէ:

ՏԻՊ. (Գլուխը կախ առջեւը կը նայի)

ՍԻՐ. (Թախսնձելով) Հա՛յրիկ. ան ո՞վ է՛. հա՛յրիկ ան ո՞վ է՛:

ՏԻՊ. Մի՛ հարցներ զաւակս. մի՛ հետաքրքրուի՛ր:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Կ. Պոլիս, Բերա, Զարուհի տան մէջ, աննշան կան-
հերով չտկուած սենեակ մը, փողոցին վրայ նայող պա-
տուհաններով:

Ա. ՏԵՍՏԵՐԱՆ

ԶԱՐՈՒՀԻ յետոյ ՍԻՐՎԱՐԴ և ՕՆՆԻԿ

ԶԱՐ. (Պատահական առջեւ նստած ինքնի-
րեն) տասնը հինգ-տասնը վեց տարի է, քաջած
չարչարանքս մէկ Աստուած գիտէ: Ի՞նչ էի,
ի՞նչ եղայ: Որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր: Գրուածը
տեսնէի՝ չէի հաւատար: Ես, Բերացի ծանօթ
ընտանիքի մը շառաւիղը, Աւիկ աղային աղջի-
կը, այս փլփկած տանը մէջ վարձուոր ըլլա՞մ,
ա՛խ հայրիկ. ի՞նչ ըսեմ. չեմ ուզեր քեզ գե-
րեզ-հանիդ մէջ վրդովել, բայց այս անխելք
կարգադրութիւնդ որքան սուղի նստաւ ինծի:
Շա՛տ փաստաբաններու դիմեցի. բաւական ծախ-
քեր ըրի. սակայն՝ ամենեւին միջոց մը չի գը-
տայ, ինքզինքս հօրս կամ ծնողացս իրը օրի-
նաւոր ժառանգ ճանչցնելու մասին: Հայրս, իմ

բացակայութեանս, ու՛ր, ողջ կամ մեռած ըլ-
լալէս. անտեղեակ բոլո՛ր հարստութիւնը օրի-
նաւոր եղանակով կտակած է իր թոռան՝ աղջ-
կանս՝ Սիրվարդին, անշուշտ այն մտածումով
որ չըլլա՛յ թէ Տիգրան՝ ան վատ ախուսինս տի-
րապետէ անոր եւ մայրաղուրկ ձագուկս խեղճ
մնայ աշխարհիս մէջ: Զա՛ր բաղդ, որ կը հա-
կաւակի ինծի, ու այնպէ՛ս մը կ'ըլլայ որ՝
Տիգրան ինէ՛ առաջ կը հասնի, Պոլիս, կը գը-
րաւէ հօրս հարստութիւնը եւ խնամակալ կ'ըլ-
լայ զաւակիս ու անկէ մինչե՛ւ այսօր, 10 տարիէ
ի վեր, այնպիսի՝ սեղմ ցանցերու մէջ կը պա-
հէ զաւակս որ, չեմ կրնար ո՛չ անոր հետ յա-
րաբերութիւն մշակել, ոչ ալ ինքզինքս յայտ-
նել անոր: Երկու-երեք անգամ հանդիպում ու-
նեցայ աղջկանս հետ, ա՛խ, ան անուշիկ հը-
րեշտակը զիս իր դպրոցական բնկերութիւններէն
մէկուն մօրաքոյրը կը նկատէ եւ այնպէս կար-
ծելով կը տեսակցի ինծի հետ: Թո՛ղ այնպէս
ըլլայ. բաւական է որ ես իմ նպատակիս հաս-
նիմ: Քանի՛ քանի անգամներ աղաչական նա-
մակներ գրեցի ամուսնոյս՝ Տիգրանին. քահա-
նան՝ տաներէցս զրկելով զըլում. յայտնեցի, ան
մերժեց դիս բացարձակապէս: Պատրիարքարա-
նի միջամտութիւնն ալ օգուտ մը չունեցաւ,
երբ ես ստիպուեցայ դարձեալ Օննիկին դիմել,
անոր խորամանկ մտածումներուն շնորհիւ աղջ-
կանս եւ ժառանգութեանս տէր ըլլալու համար:
Ես չար չեմ. Աստուած ալ գիտէ որ, իմ սըր-

տիս մէջ ո՛չ չարութիւն կա՛յ, ոչ ալ չարագործութիւն. (Մոլորուն կերպով ոտքի ելլելով) սա՛կա՛յն... վերջապէս պէտք է ընդունիմ ու գործադրեմ Օննիկին ծրագիրը. (Գաղտնի լսելու պէս) ո՛ր եւ է կերպով վերջացնել Տիգրանին կեանքը, որով աղջիկս իր ժառանգովն ինծի կը մնայ, կամ փախցնել աղջիկս եւ անով ապրել ու վայելել ժառանգութիւնս... այսպէսով թէ՛ աղջկանս տիրացած կ'ըլլամ, որ առաջին բաղձանքս է, եւ թէ հարստութիւնս կրկին ձեռք բերած կ'ըլլամ: Ուշիդ միջոցներն ապագիւն եղան. այս անուշիղ միջոցները սակայն պիտի յաջողի՞ն արդեօք. (Ձեռք երեսին դրած պահ մը խոկնանց մէջ, յետոյ կը ցատկէ յանկարծ եւ ոտք գետինը զարնելով ուժգին) Մա՛հ Տիգրանին. ես այս տունը յատկապէս այս նոյաւ տակին համա՛ր վարձեցի, (Վրէժխնդրական ցաւմանք պատահանէն ցոյց տալով) ահա իմ հայրենական տունս, ուր ծնած եւ մեծցած եմ. եւ ուր հողույս հատո՛րը կը մնայ բանտարկուած: Ես անոր փրկութեան համար ամէ՛ն միջոց պիտի գործադրեմ: Նա անգիտակ է իր վիճակին. նա պիտի գիտնայ ամէ՛ն բան եւ հօրը մերժած շնորհը, ինք՝ աղջիկս պիտի շնորհէ իրմով: (Պատահանին առջեւ կը նստի ու կը զստանցէ): Սի՛րվարդ. ես քու մա՛յրդ եմ... զիս չե՞ս մեղքընար... դուն իմ աղջիկս ես. ես քեզ շա՛տ կը սիրեմ... դուն իմ... դաւա՛կս ես...:

(Պատահանէն դուրս նայելով) Տէ՛ր Աստուած. օգնէ՛ ինծի. հրեշտա՛կս կուգայ. (Պատահանին փեղկերը կը քսնայ ահ ու դողով) Ծունկերս կը դողան... Տէ՛ր Աստուած...: (Պատահանէն դուրս կախուած. դողդոջուն շէշոյով) Սի՛րվարդ. Օրի՛որդ Սիւրվարդ. ինծի՛ նայէ. նե՛րս եկուր աղջիկս. ինչո՞ւ այդպէս աճապարանքով կ'անցնիս, կ'երթաս, առանց բոլորտիքդ նայելու:

ՍԻՐ. (Դպրոցական գիտք ու տեսակ ձեռք բռնած ներս մտնելով) Բարի- իրիկո՛ւն Տիկին:

ՁԱՐ. (Կը վազէ, կը համբուրէ աղջիկը ու անոր ձեռքէն բռնած կ'իյնայ արտօն մը վրայ) Աստուծոյ բարին. անուշի՛կ աղջիկս: Ի՞նչ ունիս. նստէ քիչ մը աղջիկս. Ո՞ւր ես գացեր այսպէս:

ՍԻՐ. (Նազանքով) Ձէ՛, չեմ նստիր. դպրոցէն կը դառնամ կոր: Շարագրութեան դասատուն նիւթ մը պատմեց, տուն պիտի երթամ, անմիջապէս գրեմ որ չի մոռնամ:

ՁԱՐ. Ի՞նչ նիւթ է աղջիկս. կարդա՛ նայիմ. լեզու՛դ սիրեմ:

ՍԻՐ. Թէ ինչպէս մայր մը ինքզինքը կը զոհէ իր զաւակը փրկելու համար: «Մայրական գորով»:

ՁԱՐ. (Այլերը արքելով) Մայրական գորով...:

ՍԻՐ. Ինչո՞ւ կուլաք Տիկին. յուզուած էք:

(Կը նստի ֆոյիկը):

ՁԱՐ. Ձէ՛ աղջիկս. միտքս բան մ'ի նկատ:

ՍԻՐ. (Մանկական արտասանութեամբ) Ի՞նչ. միտքդ բան մը ինկա՛ւ:

ՁԱՐ. (Հիացական նայումով) Երանի՛ հօ-
րբդ Սերվարդ. բայց մայրիկդ... չե՞ս մեղքը-
նար ան:

ՍԻՐ. (Ապշահար) Ի՜նչ...

ՁԱՐ. Մայրիկդ ո՞ւր է. գիտե՞ս ան ո՛ւր է:

ՍԻՐ. (Տկաւ շեշտով) Ձէ՛. չե՛մ գիտեր.
մեռած է ան:

ՁԱՐ. Մայրիկդ տեսած չե՞ս. բնա՞ւ չես յի-
շեր ան. քեզի բա՛ն մը չե՞ն ըսեր անոր մասին:

ՍԻՐ. Հայրիկս արգիլած է. ատանկ բաներ
չենք խօսիր:

ՁԱՐ. Քեզի բան մ'ըսեմ, քու մայրդ ողջ
է. մեռած չէ: Ան քեզ չափազանց կը սիրէ.
քու կարօտովդ կը մաշի. քեզի համար...

ՍԻՐ. (Ընդմիջելով) Ես այս իրիկուն հայրի-
կիս կը հարցնեմ. բայց ես գիտեմ, մայր չու-
նիմ. ես շատ պզտիկ եմ եղեր, երբ անիկա
մեռեր է:

ՁԱՐ. Ձէ՛, հայրիկիդ բան մի՛ ըսեր. կամ
թէ երբոր գինով ըլլայ, այն ատեն հարցուր
որ քեզի պատմէ: Բու մայրդ ողջ է. մեռած
չէ՛. ասիկա լա՛ւ գիտցիր:

ՍԻՐ. Իմ հայրիկս երբեք գինով չէ եղած.
ան ինծի սուտ չի խօսիր. թէ որ մայրս ողջ
ըլլար՝ ան ինծի չէ՞ր ըսեր: Ես մայր չունիմ:

ՁԱՐ. (Դարանէն փոքր քղրածուրս մը հա-
նելով) Աղջիկս, քանի որ չես հաւատար իմ
խօսքիս... կեցի՛ր որ ըսեմ... ա՛ւ, սա դեղը
հայրիկիդ սուրճին կամ կաթին մէջ դի՛ր, որ

գինովնայ ու քեզի ըսէ քու մայրիկիդ ուր ըլ-
լալը եւ...

ՍԻՐ. (Գեղը զննելով եւ ընդմիջելով) Աֆիօ՞ն
է այս Տիկին. իրագիտութեան մէջ դաս առած
ենք ասոր վրայ:

ՁԱՐ. Այո՛, անոր պէս բան մը. դուն բե-
րանդ չի զարնես, աղջիկս. մարդու՛ բան մի
ըսեր: Ուրիշ օր մը մայրիկիդ պատկերը քեզի
տամ որ...

ՍԻՐ. (Գեղը գրպանը դնելով եւ ընդմիջելով)
Ո՞ւր է. տուր նայիմ. կ'աղաչե՛մ Տիկին. տուր
նայիմ. տեսնեմ մայրիկիս պատկերը...

ՁԱՐ. Ձէ՛ աղջիկս. ուրիշ օր մը. հիմա չ'ըլլար:

ՍԻՐ. Ա՛խ տիկին մի՛... (Գեմը ծռմուկե-
լով կը փղծկի)

ՁԱՐ. (Ողջագուրելով) Հոգի՛դ սիրեմ զաւա-
կըս. մի՛ լար, կուտամ. իրաւ որ վաղը կուտամ:

ՍԻՐ. (Ոսֆի եղելով) Ես հիմա կ'երթամ.
վաղը դարձեալ կուգամ. թէ որ աս անգամ ալ
դիս խաբես ու մայրիկիս պատկերը ինծի չի
տաս, հայրիկիս կ'ըսեմ, գիտցած ըլլաս: Մը-
նաս բարով:

ՁԱՐ. (Ձեռքէն քունած միկնել որոնք փայե-
լով) Կուտամ, աղջիկս. կուտամ: Բայց դուն
աս բաներուն վրայ մարդու խօսք չպիտի բանաս:

ՍԻՐ. Շա՛տ աղէկ. շատ աղէկ (Կը մեկնի)

ՁԱՐ. (Դրան մէջ կը կենայ. յետոյ գլխով բա-
րելով) Երթաս բարո՞վ աղջիկս. ցտեսութիւն:
(Ներս գալով եւ ինքնիւրեւ) Եթէ մայր մը ինք-

զինքը կը զոհէ, իր զաւակը փրկելու համար, ես աւելի՛ գիւրաւ կրնամ զոհել ուրիշ մը, իմ զաւակըս ձեռք անցնելու, անոր մեղրանոյշ չըրթունքէն մայրիկ կոչուելու, մի եւ նոյն ատեն հայրենական ժառանգութեանս տիրանալու համար: (Ոսկը գեսիկը զարնելոյ ուժգին) Մա՛հ Տիգրանին. Աստուած ալ գիտէ որ. իմ սրտիս մէջ ո՛չ չարիք կայ, ոչ ալ չարագործութիւն. (Կասաղորէն) զաւակս կ'ուզեմ, զաւակս...:

Օննիկ. (Հայպետոյ ներս կը մտնէ) Ի՞նչ ըրիր ի՞նչ եղաւ. յաջողեցա՞ր:

ԶԱՐ. Ե՛րբէք, ի՛նչ կ'ընեմ չի հասկնար կոր. մայր չունիմ կ'ըսէ կ'երթայ:

Օննիկ. է՛ աղէկ. ատիկա մէկէն չըլլար, համբերութիւն պէտք է. հարկաւ կամաց կամաց պիտի համոզուի, որ դուն իրեն մայրն ես:

ԶԱՐ. Ես աւելի կտրուկ միջոց մը գործածեցի, որ մէկ ձայնով ազատինք:

Օննիկ. Ի՞նչպէս նայինք:

ԶԱՐ. (Գաղսնիքս նստելու պէս) Բերած թոյնդ Սիրվարդին տուի՝ որ հօրը խմցնէ եւ ամէն բան լմնայ: Աղէկ չըրի՞:

Օննիկ. (Ոսկի եղելոյ ցասմամբ) Ինչպէ՞ս... դա՛րձեալ սխալ, դա՛րձեալ սխալ: Աս ի՞նչ յիմարութիւն է պէ՛, աս քանի՞երորդ անգամն է, որ մեր բոլո՛ր աշխատութիւնը պարապը կը հանես: Մարտիլիա, հաղիւ թէ յաջողութեան հասնա՞ք, ձգեցեր անխոհմարար էթիէնին հետ

գացիր, Տիգրան ալ առիթ ունեցաւ յաջողութիւնը ձեռք ձգելու: Հի՛մա, տակաւին ինքզինքըդ իբր մայր ընդունի՛լ չի տուած, ելար վերջին ընելիքնիս առաջ գործադրեցիր... Ի՞նչ գիտնամ. խենթութիւն է ասիկա. կնկան խելքով առաջնորդուելը կատարեալ անմտութիւն է եղեր: Մե՛ղք ինձի:

ԶԱՐ. Ինչպէ՞ս, ինչո՞ւ կը նախատես զիս:

Օննիկ. Կ'աղաչեմ, Աստուծո՛յ սիրուն, հիմա այդ մարդուն մահ պատճառելով՝ վրէժխնդրութիւնն ընել կ'ուզես:

ԶԱՐ. Ամենեւի՛ն. իմ միակ փափաքս աղջիկս ձեռք ձգելս է:

Օննիկ. Բայց երբ անիկա քեզ չի՞ ճանչնար:

ԶԱՐ. Վերջէ՞ս ալ չը պիտի ճանչնայ:

Օննիկ. Տարակոյս չկայ. նախ թէ՛ ի՞նչպէս պիտի հաւատացնես աղջկանդ, թէ՛ դուն իրեն մայրն ես, և յետոյ դուն, քո՛ւ ձեռքովդ կուտաս թոյնը, անով կը մեռնի ամուսինդ, աղջիկդ ալ ատոր ականատես ու գիտակից կ'ըլլայ, ու ետքը՝ իր աչքին լոյսին պէս սիրած հայրը սպաննող կիներ՝ զքեզ իբր մայր պիտի ընդունի ու «Բարի եկար» ըսէ. հէ՞. կը կարծե՞ս միթէ:

ԶԱՐ. (Զղջում յայտնելոյ) Իբա՛ւ ես. իրաւունք ունիս. սխալեցայ:

Օննիկ. Ի՞նչ օգուտ. սխալը ճանչնալէ յետոյ, զայն դարմանելու միջոցը պէտք է խորհիլ:

ԶԱՐ. (Պրիւնիմ) Խորհինք Օննիկ. խորհինք:

ՕՆՆԻԿ. (Մսախոն) Միշոց մը կայ. թէ որ կարելի ըլլար ատ աղջիկը վաղը ձեռք ձգե՛լ:

ԶԱՐ. Ատկէ դիւրին ի՞նչ կայ. առտաւորուն դպրոց գացած ատեն մեր դրան առջիկէն պիտի անցնի. ներս կը կանչեմ զինքը:

ՕՆՆԻԿ. Պիտի կրնա՞ն համոզել որ մինչեւ երկաթուղւոյ կայարանը՝ Սիրքէճի քեզ հետ գայ միասին:

ԶԱՐ. Այո՛. ատոր համար խօսք կուտամ. մայրդ Մագրի-Գիւղ կը գտնուի ըսելուս պէս, դոնէ հետաքրքրութեան համար մինչեւ հոն կուգայ անշուշտ:

ՕՆՆԻԿ. Գժուա՛ր թէ յաջողիս:

ԶԱՐ. Ինչո՞ւդ պէտք. ինչ կ'ընեմ՝ կ'ընեմ, ես ան շոգեկառքին մէջ կը մտցունեմ:

ՕՆՆԻԿ. Շա՛տ աղէկ. երբ դուն այդ մասին կը վստահացնես, ապահովապէս վաղը Փարիզի ճամբան կը բռնենք: Բայց հիմակունհիմա ջանամ որ, տուած թոյնդ չի գործածուի դո՛նէ այս գիշեր:

ԶԱՐ. Ի՞նչպէս պիտի յաջողիս ատիկա ընել:

ՕՆՆԻԿ. Հիմա մաւթը կոխելուն պէս գուրս կ'ելլեմ, Տիգրանին պատահանները կը քարոտեմ, առանց երեւալու. այս կերպով կ'ստիպեմ հայրը որ գուրս ելլէ ու յանցաւորը բտուէ և խուսափի ստոյգ մահէ մը, քանի որ անկէ մենք շահ չունինք, այլ՝ վնաս:

ԶԱՐ. Զըլլա՞յ թէ աղջիկս վախնայ բան, մը ըլլայ: Լաւ մտածէ:

ՕՆՆԻԿ. Զէ՛, միայն թէ պիտի շփոթէ և միտքը դրածը, այսինքն տուած աղէտները խորհուրդդ պիտի յետաձգէ:

ԶԱՐ. Ա՛խ Օննիկ, (երեսը կամքսերով) շա՛տ հնարագէտ ես:

ՕՆՆԻԿ. Սըկէ քանի մը ոսկի՛ տուր:

ԶԱՐ. Նո՛րէն ստակ, նորէն ստակ: Ի՞նչ պիտի ընես որ:

ՕՆՆԻԿ. Անցադիր պատրաստելու եւ երկաթուղիի տոմսակ գնելու համար, ստակ պէտք չէ՞, հոգիս: Եկուր նայի՛մ (Չեոֆեն փաշեյով) Եկո՛ւր, բա՛ց սա անտուկդ: (Դուրս կ'երթի)

ԶԱՐ. (Պահ մը վերջ ներս կը մտնէ եւ պաստիսակէն դիտելով ասպիկն ակոյիկն քառակուսակէն կը դեղերի եւ գաղտնագողի ծակը ծակը արտասանութեամբ) Զըլլա՞յ թէ աղջիկս վախնայ բան մը ըլլայ... (Վրէժխնդրութեամբ) Ա՛, ապակիները կը կոտրտեն... Օ՛. հա՛տ մըն ալ... (Սարսափով) փողոցին մէջ մարդիկ հաւաքուեցան, փողիսներ կը վազեն... մարդիկ կը խուսուին հետզհետէ... Տիգրան գուրս ելաւ... ահա կը խօսի փողիսներուն հետ... անոնց հետ դնաց... ո՞ւր կ'երթայ արդեօք. հիմա որո՞ւ վրայ կը կասկածի... հա՛, մարդ մը ձերբաւարէրին. (Դուռն ի վեր նայելով) ա՛խ Օննիկ ուշացա՛ր. չըլլա՞յ թէ օձիկդ ձեռք տաս. (Պաստիսակէն նայելով) հաւաքուողները շարժիլ սկսան... ալ հանդարտեցաւ փողոցը... ամէն մարդ իր ճամբան կ'երթայ:

ՕՆՆԻԿ. (Խոշոր ֆայլերով փազերով եւ շատ ուրախ) Եղա՛ւ, եղաւ, լմնցաւ. Տիգրանի տան ապակիները կտո՛ր կտոր ըրի։ Տանը մարդիկը բոլորն ալ դուրս թափեցին։ Փողոցին մէջ խուժը խուժը մարդիկ կեցած՝ ղանազան մեկնութիւններ կուտան զէպքին։

ԶԱՐ. (Մըսարոյ) Տեսա՞ն, քեզ տեսնող եղա՞ւ արդեօք։

ՕՆՆԻԿ. Ամենեւի՛ն. ամենեւի՛ն։

ԶԱՐ. Է՛հ աղէկ. սա կարասիները պիտի ծախէիր։ Պատրաստուինք...

ՕՆՆԻԿ. Դուն մէ՛կ բան ունիս լինելու, ատամէ՛նը ես կը կարգադրեմ։

ԶԱՐ. Սիրվա՞րդը. ատ գիւրբին է։

(Դուռը կը զարնուի)

ԵՐԿՈՒՖՆ ԱՆ. (Ան ու դողով) Ա՛խ, ո՞վ է...

ԶԱՐ. Դա դուռը բա՛ց քիչ մը։

ՕՆՆԻԿ. (Մէկ կողմ պահուրստը պէս) Դո՛ւն բաց, դուն բաց։

(Զարուհի կը բանայ եւ ներս կուգայ)

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՄԱՆՈՂ

ՄԱՆ. (Մըսարոյն ուրախութեամբ, ներս մտնելով) Բարեւ Զեզ. բանտէ՛ն կուգամ. Նոյեմին ձեզի բարեկներ ունի։ Ինծի պատուիրեց եւ շատ աղաչեց որ գամ Զեզ տեսնեմ։ Քեզ կը ճանչնամ արդէն, Տիկին Զարուհի. պարօնն ո՞վ է։

ԶԱՐ. Օտար չէ։

ՄԱՆ. Անունն ի՞նչ է, ներեցէ՛ք. որովհետեւ գազանի ըսելիքներ ունիմ. պէտք չէ՛ որ օտարներ իմանան։

ԶԱՐ. Շատ աղէկ, հանգիստ ըրէ՛ք բարեկամ։ Կը տեսնուինք։

ՄԱՆ. (Հապճեպով) Բայց խնդրե՛մ պարօն. Զեբ անունը. եթէ չէք ուզեր մեզ մինակ թողուլ վայրկեան մը։

ՕՆՆԻԿ. Բայց ի՞նչ հարկ կայ ատոր Նոյեմին ի՛նչ որ ըսաւ ան ըսէ։

ՄԱՆ. ... Դուք Նոյեմիին եղբայրն էք։

ԶԱՐ. Նստէ՛ք Պարօն, վայրկեան մը հանգիստ ըրէ՛ք։ (Կը նստի) Դուք հիմա ուղղակի բանտէ՛ն կուգաք։

ՄԱՆ. Այո՛ տիկին, ես հիմա ուղղակի բանտէ՛ն կուգամ։ Երեք ամիս է հոն էի գողութեան պատճառով։ Դոնէ յանցա՞նք ունենայի։

ԶԱՐ. Ի՞նչպէս եղաւ որ Նոյեմին տեսաք բանտին մէջ։ Կինեբուն տեղը զատ չէ՞։

ՄԱՆ. Հա՛րկաւ զատ է, միասին կ'ըլլա՞յ։ Բանտին բոլոր մարդիկն ալ գիտէին որ ես պիտի ելլեմ եւ ո՛ր առաջ ղանազան տեսակ յանձնարարութիւններ կ'ընէին ինծի։ Այսպէս Նոյեմին ալ երէկ ինծի պատուիրեց որ, բանտէն ելլելուս պէս քեզ գամ տեսնեմ։

(Զարուհիին նշանին վրայ Օննիկ դուրս կ'երդէ)

ԶԱՐ. (Արտուր մօտեցնելով) Ըսէ՛ նայիմ, ի՞նչ կ'ընէ Նոյեմին. ի՞նչ ըսաւ։

ՄԱՆ. (Յաժ ճայնով) Ասիկա Նոյեմբերին եղբայրը պիտի ըլլայ:

ԶԱՐ. Այո՛. այո՛. անոր եղբայրն է:

ՄԱՆ. Անո՞նք,

ԶԱՐ. Օննիկ...

ՄԱՆ. Հա՛, ճի՛շդ է, անոր եղբայրն է. ուրեմն կանչեցէք, կանչեցէք զայն. անկէ գաղտնի չէ ըսելիքս, մանաւանդ թէ Նոյեմբերին յանձնարարութիւնը աւելի իրե՛ն մասին է քան թէ քեզի:

ԶԱՐ. (Դրան մեջէն) Օննի՛կ. ներս եկուր: (Մահօջ սեղանին վրայէն սուսկաց մը կը գրււնայանէ. կը մտնէ Օննիկ)

ՄԱՆ. (Ոսֆի վրայ) Ինծի՛ նայէ, պարոն Օննիկ. պարապ տեղը ժամանակ կորսնցուցիր. հիմա վայրկեանները, մանաւորապէս քեզի համար, թանկագին են:

ՕՆՆԻԿ. (Սրսարոյ) Ի՞նչ կայ որ, ըսելիքդ ըսէ, կ'ազաչեմ...

ՄԱՆ. Նոյեմբին լարեւ խօսեցաւ. ըսաւ որ՝ Ձեր ազգականները, ամէ՛նքն ալ, ձերբակալուած ու հարցաքննութեան ենթարկուած են, թոյնը հայթայթողը երևան հանելու համար: Իրմէն կրկին եւ կրկին պահանջած են որ թոյնը իրեն բերողը յայտնէ, բայց անիկա քու տալդ բոլորովին ուրացած է: Տարակոյս չկայ թէ դուն ալ պիտի ձերբակալուիս այսօր կամ վաղը. եթէ կրնաս, ասկէ փախչելուն ճա՛րը նայէ. իսկ եթէ երբէք յանկարծ ձերբակալուիս, չըլլա՛յ

թէ թոյնը քու միջոցաւ Նոյեմբին բերուիլը խոստովանիս: Բոլորովին ուրացիր. հասկցա՞ր: Հա՛, չի մոռնամ ըսելու թէ՛ քոյրդ. ըսաւ որ, անա՛նկ ալ ինծի ազատում չկայ անանկ ալ. կըսէին թէ 15 տարի լանտարկութեան պիտի դատապարտուի:

ՕՆՆԻԿ. Վա՛խ քոյրս, վախ...

ԶԱՐ. Խեղճ Նոյեմբի:

ՄԱՆ. Ես ալ շատ մեղքայ, բայց ի՛նչ օգուտ է ֆէնտիմ ասանկ բաներու մէջ մարդ վարպետ ըլլալու է. ձիւնին վրայէն քալելու եւ նշան ձգելու չէ: Ասոր հետ մէկտեղ ձեռքովն ըրաւ ձիւովը կը քաշէ: (Դուռը կը զարնուի)

ԶԱՐ. (Պատահանէն գլուխը դուրս հանելով դուռը կը նայի, յետոյ անմիջապէս դառնալով ձեռքը ալիքն դրած եւ գլուխը ետին ձգելով) ... փոխ մը. ա՛հ, ձերբակալում. Օննի՛կ:

ՕՆՆԻԿ. (Սարսափահար) Ձերբակալում...

ՄԱՆ. Ինծի նայեցէ՛ք. մի՛ շուարիք:

ԶԱՐ. (Սղայակաւ) Այո՛. օգնեցէք մեզի պարոն. կ'ազաչեմ:

ՄԱՆ. Ինծի նայեցէ՛ք. հիմա ես կը յանձնուիմ փոխններուն. անոնք զիս քու տեղդ կը ձերբակալեն ու կը տանին. այս խաբէութիւնը, կամ իրենց կողմէ սխալումը մինչեւ որ երևան ելլէ, 1-2 օր կը տեւէ եւ դուք այդ միջոցին կրնաք փախչիլ: Վճռեցէ՛ք, ժամանակ չունիք:

ԶԱՐ. (Թեւեռը քանալով) Ահ՛ պարոն. ինչպէս՞ վարձատրեմ Ձեզ:

ՄԱՆ. Վե՛րջը, վե՛րջը, հիմա գնա՛ գո՛ւուը
բաց: (Զարուհի կ'երթայ բանալ)

ՄԱՆ. (Բաճկոնը հանելով) Ինձի՛ նայէ՛ Օն-
նիկ: շո՛ւտ. հանէ՛ սա հագուստներդ:

ՕՆՆԻԿ. (Ապշահար) Ի՞նչ բանի համար:

ՄԱՆ. Ոստիկանները ձերբակալուելիք անձին
հագուստին — կապուստին վրայ տեղեկութիւն
առած կ'ըլլան ընդհանրապէս. ուստի աւելի
աղէկ կ'ըլլայ որ, քու զգեստներովդ յանձնուիմ
անոնց, քո՛ւ տեղդ, քո՛ւ անունովդ: Շո՛ւտ
ըրէ՛. հիմա ներս կուգան:

ՕՆՆԻԿ. (Բաճկոնը հանելով) Աղէ՛կ. աղէկ. առ:
(Գրպանները կը խուզարկէ)

ՄԱՆ. (Զեռֆէն խելով եւ հագնելով) Ձգէ՛
եղբայր. աֆօթ է: (Բաճկոնը ձեռքը տալով)
Բռնէ՛ սա որ հագնիմ: (Օննիկ կը բռնէ Մանօլ
կը հագնի) Փողկա՛յ մը...

ՕՆՆԻԿ. (Իր փողկասպը կը խսկէ եւ կուտայ)

ՄԱՆ. Թիկնո՛ց. շուտ ըրէ՛ ժամանակ չունինք:

ՕՆՆԻԿ. (Կը փութայ բերել ֆոլի սենեակէն)

ՄԱՆ. (Ինքնիրեն) Նոր փեսայի պէս հագուե-
ցայ... Եւ ասիկա գողութիւն չի սեպուիր: Ձե՞
որ ինքն իր կամքովը կուտայ ամէն բան:

ՕՆՆԻԿ. (Թիկնոց մը բերելով կը հագնե-
անոր)

ՄԱՆ. (Թիկնոցը շոյելով) Օ՛խ. աս աղէկ
վայելց: (Օննիկին ձեռքը խելով) Շարժէ՛ քիչ
մը եղբայր:

ՕՆՆԻԿ. Ի՞նչ կ'ուզես. բոլոր ըսածներդ տուի:

ՄԱՆ. Պարապ խօսք մի՛ ընեք. հանէ՛ դա
կօշիկներդ. նայիմ ոտքս կ'ըլլա՞ն:

ՁԱՐ. (Գրպան մէջ կեցնելով ապշած) Ա՛տ ինչ
է. ատ ի՞նչ կերպարանք է:

ՄԱՆ. Լռէ՛ Տիկին. ձայն մի՛ հաներ. քու
խելքդ չի հասներ: (Ձեռքը գրպանի վրայ)
Քանի որ Եղծի հասանին տեղ՝ Պալճի հասանը բանտ
կը մտնէ, Մանօլն ալ՝ Օննիկին տեղ, ոստի-
կաններուն կը յանձնուի այսպէս:

ՁԱՐ. (Առաջ գալով) Բայց տե՛ղը չկայ ատանկ
բաներ և. սխալմամբ զարկին դուռը, Օննիկը
հարցնող փնտռող չկայ:

ՄԱՆ. (Գետի դուռը խոյանալով) Ա՛տ աւելի
աղէկ, տիկին. ես հիմա կը հասկնամ:

ՁԱՐ. (Վրան փախելով) Հո՛ս եկուր...

ՄԱՆ. (Գետակ փախելով) Ես կեցի՛ր...

ՁԱՐ. (Կրկնակի ձիւ մ'արձակելով) Ա՛հ. մի՛...

ՕՆՆԻԿ. (Նստած սեղը սարսափահար) Ա՛ս
իրա՛ւ. դող է եղեր...

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Փարիզ, Զարուհիի ամսն մէջ աննշան կաներով չու-
կուած սենեակ մը. փողոցին վրայ բացուած պատու-
հաններով: Պատին վրայ ստորճանակ մը կայ կախուած:

Ա. ՏԵՍԵՐԱՆ,

ՍԻՐՎԱՐԴ, ԶԱՐՈՒՀԻ և ՕՆՆԻԿ

ՍԻՐ. (Ոսֆի վրայ) Ես գիտէի որ մայր չու-
հիմ. զիս խարելով առիք հոս բերիք որ մայրս
տեսնեմ. քանի՜ օր է զիս վար դրեր էք հոս.
հիմա հայրս դիս կը փնտռէ. նախա՞կս ինչ
ըրիք. ես անոր մէջ գրած էի հայրիկիս թէ
Մաքրի-գիւղ կը գտնուիմ. դուք այնպէս ըսիք.
անիկա թէոր նախկին առած ըլլար՝ գիշերով
պիտի դար զիս առնէր ձեր ձեռքէն: Դուք իմ
նամակս զրկած չէք եւ թէ ասիկա շատ հեռու
քաղաք մ'ըլլալու է. 3-4 օր ճամբորդութիւն
ըրինք երկաթուղիով: Ստախոսներ:

ԶԱՐ. (նստած) Աղջիկս, նամակդ չըրկեցինք,
պատասխանն ալ առինք, կ'ըսենք, չես հաւա-
տար. նայէ՛, հայրիկիդ նամակը (Գիր մը կուտայ)

ՍԻՐ. (Գիրը փաշելով) Ես հայրիկիս գիւղ
չեմ ճանչնար, աս անոր գի՞րն է նայէ:
(Կը նեճէ նամակը):

ՕՆՆԻԿ. (Նամակն առնելով գեճնէն) Կարելի
է որ գրագրին գիրն է. բայց հայրիկդ կար-
գացեր, ստորագրեր ու քեզի չըրկեր է...
ցրուիչը բերաւ, փոխածին: Մտի՛կ ըրէ, նայէ
ի՞նչ կըսէ. (Գիրը կը կարդայ):

Սիրելի՛ զաւակս, բաւական ժամանակ եղաւ
որ ինէ հեռացեր ես. իմացայ թէ մայրիկիդ
եղակ ես ու շա՛հ հանգիստ ես...

ՍԻՐ. Հապա՛, հապա...

ՕՆՆԻԿ. (Կը շարունակէ)

Միւսիւ ՕՆՆԻԿԻՆ հետ ամուսնացիր, ու հետք
մէկտեղ, մայրիկդ ալ ա՛ն, եկո՛ւր: Հոն պարզ
պսակ մ'ըրէք, վերջէն հոս մեծ հարսնիք եւ
խնջոյք կ'ընեն: Սիրելի աղջիկս, երկու աջերդ
կը համբուրեմ. մայրիկիդ եւ ՕՆՆԻԿԻՆ՝ բարեւ
կ'ընեմ:

Նայէ՛, նայէ. ասիկա հայրիկիդ ստորագրու-
թիւնն է:

ՍԻՐ. (Ոսֆերը գեճինը զարնելով) Չեմ ուզեր,
չեմ ուզեր, չեմ կարգուիր, ես դպրոց պիտի
երթամ, չեմ ուզեր, հայրի՛կ, չեմ ուզեր,
(Զարուհիին վրայ փաշելով) Ո՛ւր է մայրս, ինչո՞ւ
չէք ցուցներ, քանի որ հայրս ալ գրեր է թէ՛
մայրիկիս քոյն եմ, հապա ո՞ւր է անիկա,

ինչո՞ւ համար չէք ցոյց տար ինծի, ի՞նչ գէշ մարդիկ էք դուք: (Կ'սկսի լալ)

ՁԱՐ. Մայրիկդ ես եմ սիրուն աղջիկս, չե՞ս տեսներ թէ քեզ որչափ կը սիրեմ, զաւակս, մի՛ լար, հաւատա՛ ինծի. հայրիկդ՝ իմ ամուսինս ալ արգէն գրեթէ անհաւատիկ:

ՍԻՐ. Ինծի թուղթ տուէք. գրիչ տուէք, պահարան տուէք. հայրիկիս այս գիշեր նամակ մը գրեմ, ըսեմ՝ իրեն որ՝ հայրիկ, ես քեզ կ'ուզեմ, աս մարդուն հետ չեմ կարգուիր. չեմ ուզեր ան:

ՕՆՆԻԿ. Է՛, հայրիկդ թէ որ ուրիշ նամակ մ'ալ գրէ ու ըսէ որ ինծի հետ կարգուիս, կ'ընդունիս. այնպէս չէ՞ անուշիկ նշանածս:

ՍԻՐ. Նշանածդ մի... մեռնիմ չեմ ուզեր քեզ:

ՕՆՆԻԿ. Ինչո՞ւ, չի հաւնեցա՞ր ինծի:

ՍԻՐ. Ո՛չ, ամենեւին, դուն՝ ստախո՛ս, խաբէբայ, սրիկայ մարդ մըն ես:

ՕՆՆԻԿ. (Ապսակը բանալով վրան կը փաշէ) Որո՞ւ գէ՛մ կը խոսիս այդպէս. հի՛մա քեզ...

ՁԱՐ. (Յասկելով երկուքին մէջտեղ կեցած, բռնակցի վերցնելով դէպի Օննիկը) Օննիկ...

ՕՆՆԻԿ. (Պատիկ վրայ ցոյց տալով) Կը տեսնե՞ս աս ատրճանակը. ասիկա քեզի համար կ'սպասէ, գիտցած ըլլաս:

(Սիրվարդ կուրայ դողախար)

ՁԱՐ. (Զգածուած) Եկո՛ւր զաւակս անոր հետ մ'իյնար, եկուր իմ անուշիկ աղջիկս. եկո՛ւր. նամակ մ'ալ գրէ հայրիկդ, բայց այս անգամ

ի՞նչ որ ըսէ պիտի ընես, հայրիկդ կը հնազանդիս այնպէս չէ՞:

ՍԻՐ. (Վեր վեր նետելով) Հայրիկս կ'ուզեմ, հայրիկս. թո՛ղ տուէք զիս. ես կրնամ հայրիկիս երթալ, ես կերթա՛մ. (Դէպի դուռը կը փաշէ)

ՕՆՆԻԿ. Սա գռնէ՛ն դուրս չես կրնար ելլել, գիտցած ըլլաս, յոյսդ կտրէ՛, քուկին հայրդ ալ հոս է, մայրդ ալ...

ՁԱՐ. (Սիրվարդին ձեռքէն փաշելով) Եկո՛ւր, քեզի թուղթ տամ որ նամակ գրես զաւակս. (Կ'երթան) Ան խենդ է անոր հետ մ'իյնար:

ՕՆՆԻԿ. (Մտախոհ կ'երթելէն սենեակին մէջ)

ՁԱՐ. (Ներս մտնելով) Ինծի հայէ՛ Օննիկ, երկար բարակ խոսքերով զիս համոզեցիր որ, աղջիկս քեզի հետ ամուսնանայ, ես ալ հաւանութիւն տուի՝ յուսալով որ անիկա միշտ քովս նստի: Սակայն, այս բանին համար պիտի ունենամ: Սակայն, այս բանին համար թէ որ բռնութիւն բանեցնես, ես իմ զաւակիս տէրն եմ, գիտցած ըլլաս, և թէ իմ գիակիս վրայ չի կոխած աղջկանս մէկ մազին անգամ չես կրնար դպչիլ, աս ալ լաւ զետեղէ մտքիդ մէջ ու անոր համեմատ շարժէ:

ՕՆՆԻԿ. Զարուհի՛, ինչո՞ւ վատ կ'ըլլաս. սկստած դործ մը գլուխ հանելու է: Դուն աղջիկդ ունենալ կը բաղձայիր, ահա ասիկ փառքիդ հասար: Ես ալ անոր հարստութեանը աչք ունէի, նոյն իսկ անոր ծնելէն առաջ. թո՛ղ որ ես ալ իմ նպատակիս հասնիմ. ընդհակա-

ռակն օգնէ՛ ինծի որ յաջողիմ ու հետդ միասին վայելենք զայն։

ՁԱՐ. Շա՛տ աղէկ, ամէ՛ն կերպով օգնեմք քեզի. բայց աղջկանս վախ ազդող բռնութիւնս ներդ գիտ կը սարսափեցնեն։

ՕՆՆԻԿ. Ատոր դիւրինը կայ, հոս տեղ փառիդ է, շատ բան կարելի է ընել, ո՞վ որու...
ՁԱՐ. Ի՞նչպէս։

ՕՆՆԻԿ. Սիրվարդը հետս կ'առնեմ...

ՁԱՐ. Ե՛ս ալ մէկտեղ։

ՕՆՆԻԿ. Հապա տեսա՞ր մի. չես թողուր որ գոնէ յատակագիծս բացատրեմ, վստահ եմ որ պիտի հաւնիս։ Սիրվարդը կ'առնեմ հետս, կը տանիմ, հոս Փարիզի գեղերը. հոն ամայի լեռներուն մէջ... կը հասկնա՞ս. թէ որ համոզուեցաւ ու կինս եղաւ, ես ալ հարստացայ գուռն ալ. իսկ եթէ յամառի... մինակս կը դառնամ քովդ։

ՁԱՐ. (Վախճալով) Բայց աղջիկս լեռներուն մէջ միս մինակ...

ՕՆՆԻԿ. (Ընկնելով) Դառնալէս յետոյ կը գտնենք անոր տարեկից աղջիկ մը...

ՁԱՐ. (Հաշիս պահանջելու պէս) Բայց իմ աղջիկս։

ՕՆՆԻԿ. (Բաւ մը պիտի ըսէ սակայն յի հաւատարմակիր։)

ՁԱՐ. (Կատաղութեամբ փրակ փախելով) Ինծի՛ նայէ Օննիկ. ինծի՛ նայէ, քուկին աչքերդ կը փորեմ! քեզ եղունգներովս կը խեղդեմ! ալ-

ռաներովս կտոր կտոր կ'ընեմ քեզ. թէ որ աղջիկս անուշութեամբ կընաս համոզել, աղէ՛կ, ապա թէ ոչ զիս իմ խելքիս թո՛ղ. այսչափ։

ՕՆՆԻԿ. Բայց...

ՁԱՐ. (Ձեռքը բռնելով վեր առած) Այսչափ կ'ըսեմ քեզի՛։

ՕՆՆԻԿ. (Մեղմ) Բայց թէ որ չի համոզուի, վերջապէս քիչ մը խստութիւն...

ՁԱՐ. Ամենեւի՛ն, ամենեւի՛ն, հասկցա՞ր. կորսուէ՛ սրկէ. գնա՛ անկողինդ մօտիւր, ես իմ աղջկանս տէր եմ, ա՛լ քեզի չեմ վստահիր. աղջկանս դրան առջեւ շա՛ն պէս պիտի սպասեմ. տախտակամածին վրա՛յ պիտի պառկիմ և գիշեր ցորեկ պիտի հոկեմ որ ան չիյնայ իմ ճամբաս, գնա պառկէ՛. ես աղջկանս քով կերթամ։ (Չարուհի կը մեկնի)

ՕՆՆԻԿ. (Ինկնիւրէն) Աս կնիկը արգելք պիտի ըլլայ յաջողութեանս. հիմա կը հասկնամ, առաջ ասիկա մաքրելու ճարը նայիմ։ (Կը մեկնի)

Բ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՍԻՐՎԱՐԴ. յետոյ Օննիկ և ՁԱՐՈՒՀԻ

ՍԻՐ. (Ներս մտնելով, նախակ մը կը գրէ, պահարանին մէջ կը դնէ, ու հետեւեալ հասցեն գրելով կը կարդայ բարձրաձայն)

Մեծապատիւ

Տիգրան ԷՖ. Պողոսեան

Կ. Պոլիս-Բերս

ՍԻՐ. (Ինքնիրեն) Օ՛խ, ինչ աղուոր նամակ մ'է աս, մե'ղք որ ձեռքս կը դողայ, գիրս գէշ եղաւ. բայց՝ հոգ չէ։ Այս գիրս հայրիկիս հասնելուն պէս, անպատճառ կուգայ զիս կ'առնէ։ (Նամակը գրպանը կը գետնդնէ)

ՕՆՆԻԿ. (Ներս մտնելով կամաց կամաց կը շառաջանայ դէպի Սիրվարդ)

ՍԻՐ. (Յանկարծ ետին կը դառնայ եւ սարսափահար փախչելով) Ա՛խ մայրի՛կ, կ'սպաննէ կո՛ր...

ԶԱՐ. (Կը նետուի ներս խելակորոյս, կ'իյնայ աղջկանը վրայ գորտփանօք եւ զրոյսը Օննիկին դարցուցած ու կասողով) Մարդոյ ամէնէն վատը՝ անմեղ աղջկանս արիւնը մտնելուդ համար. պէտք է որ ես մեռած ըլլամ արդէն։ Ինչպէ՞ս ձեռքդ վրայ կ'երթայ այս հրեշտակին արիւնը թափելու։ Վատ. ստորի՛ն։

ՕՆՆԻԿ. (Այրայրած) Զարուհի, սիրելիս դու՞ն ալ աղայ եղար, ու՞ր է գանակ, ու՞ր է գէնք. ինչո՞ւ պիտի սպաննեմ, այս իմ նշանածս չէ՞ միթէ. (Գլխու նշան կուտայ որ «այո» ըսէ)

ԶԱՐ. Հապա ի՞նչ գործ ունիս հոս գիշեր ատեն եւ ինչո՞ւ սարսափեցաւ Սիրվարդ։

ՕՆՆԻԿ. Ահ, դու գիտես արդէն միտքս... միայն թէ՛ կեցի՛ր որ օրիորդին հասկցնեմ։ (Կուկազելով) հոս իրեն գալուս պատճառը (Զարուհի կը հանդարտի, ետ կուգայ) նամակ մը կը գրէր, ուղեցի կարգալ. (Սիրվարդ գրպանէն նամակը կը հանէ ու ծոցը կը խորէ տուսնց նշմարուե-

լու. նամակը հանած միջոցին, ժամանակին Զարուհիէն ստացած քոյնին քղրածուարիկն ալ դուրս կ'ելլէ ու գետնի կ'իյնայ) բայց՝ հաղիւ թէ ոտքս սենեակէն ներս գրի, սկսաւ գիւճհարի պէս պոռալ։

ՍԻՐ. Սու՛տ է, ու՞ր է նամակ. ես նամակ գրեցի՞։

ԶԱՐ. Հա՛, աղջիկս, գրած նամակդ տեսնելու համար է եկեր. ինչո՞ւ կը վախնաս, ես հոս եմ, ես քու պաշտպանդ եմ, մայրդ եմ, հաւատա՛, վստահէ՛ ինձի, զաւակս։

ՍԻՐ. Չեմ ուզեր, չեմ ուզեր, ես հայրիկս կ'ուզեմ, հայրիկիս պիտի երթամ։ (Կուրայ)։

ԶԱՐ. Հա՛ աղջիկս. հա. (Նշան կուտայ Օննիկին որ մեկնի) գրէ՛, նամակ գրէ հայրիկդ. ես վաղը կը զրկեմ անոր եւ չո՛ւտ մ'ալ պատասխանը բերել կուտամ։ Աս Օննիկը աղէկ է, լարի մարդ մըն է, անկէ մի՛ վախնար. հետը անուշ անուշ խօսէ, սիրուն աղջիկս (Չեմքով երեսը կը շոյէ, Սիրվարդ ձեռքը սնդիկն կը մըծէ) բայց երբոր քու մէկ մազիդ դպչի՛, ասանկ առիւծի՛ պէս կը հասնիմ, դուն հոգդ մ'ըներ. մի՛ վախնար։ Գրէ՛ աղջիկս գրէ, ինչ ալ բարեւ մի՛ վախնար. հա՞, չի մոռնաս։ Նա, թույթդ գրէ հայրիկդ հա՞, չի մոռնաս։ Նա, թույթդ հո՛տ ինկեր է, առ նորէն գրէ որ, վաղն առաւ ինձի տաս որ զրկեմ։ (Կը մեկնի)

ՍԻՐ. (Դետիկն ինկած քողոքը կ'առնէ. կը լսուայ ու զանգ գսածի պէս ալիեր փայլեցընելով) Է՛հ, ա՛լ նամակ գրել չուզեր, ասիկա

աս կնկանը տուած գինովցնող գեղն է, հիմա ես գիտեմ ընելիքս. կեցէք դուք. Ձեր երկուքին ալ խերը պիտի անիծեմ, բռնաւորներ, խոնարհեցէ՛ք տկարին առջեւ, Աստուած անոր հետն է: Ալ աղատ եմ հիմա. ախ՛ մէյո՛ք Հայրիկս գտնայի՛... (Սիրվարդ կը մեկնի):
(Զարուհի եւ Օննիկ կը մեկնեն)

Գ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՕՆՆԻԿ և ԶԱՐՈՒՀԻ

ԶԱՐ. (Մտնելով) Աս աղջիկը հացէ՛, ջրէ կըտրեցաւ, գիշերներն ալ քնացած չունի. խելքս գլխէս կը թռցնեմ կոր. թէ որ այսպէս շարունակէ՝ տարակոյս չկայ թէ հիւանդ պիտի ըլլայ:
ՕՆՆԻԿ. Բա՛ն մ'ալ չըլլար, հոգդ մ'ըներ:

ԶԱՐ. Աս ո՛րչափ խօսք, որչափ աղաչա՛նք ու պաղատանք ու դարձեալ օգուտ մը չի քաղեցինք. ալ ճարս հատաւ, քնչ ընելիքս չեմ գիտեր:

ՕՆՆԻԿ. Այսպէս թէ որ քու խելքիդ հետեւինք, ապահով եղիր թէ՛ բնաւ յաջողելիք չունինք. ոչ քե՛զ պիտի ճանչնայ իրր մայր. ոչ ալ զիս պիտի ընդունի իբր ամուսին: Հետեւարար հօրդ այն անագին հարստութիւնը տեւականապէս Յիգրանին տրամադրութեան տակ պիտի մնայ, դուն ալ ասդին ինչ կ'ըլլաս եղիր:

ԶԱՐ. (Գանգատելով) Բայց թէ որ քու խելքիդ հետեւինք, վախի, սարսափի ու սպառնա-

լիքներու տակ ճնշելով՝ աղջիկս երեք օրէն գերեզման կ'իջեցնես:

ՕՆՆԻԿ. Դու միշտ այդպէս սխալ կը դատես իրերը. չես խորհիր թէ այս աղջկան փնտս հասցնելու ի՞նչ պատճառ ունիմ ես. ընդհակառակն՝ անոր ողջութենէն է որ յաջողութիւն կ'սպասենք մենք:

ԶԱՐ. Սակայն բռնութեան կերպերէ՛դ կը զարհուրիմ:

ՕՆՆԻԿ. Ո՛չ. քիչ մը խստութիւն եւ քիչ մը անուշ խօսքեր գործին լաւ կերպարանք մը կուտան եւ մարդը կը հասցնեն իր նպատակին:

Այս միջոցը չես թողուր որ գործադրեմ: Վստահ եմ թէ այս կերպով պիտի կրնամ աղջիկդ համոզել որ քեզ իբր մայր ընդունի եւ զիս իրր ամուսին: Այն ատեն երկուքնիս ալ մեր նպատակին հասած կ'ըլլանք եւ երեքնիս միասին՝ դուն, ես և Սիրվարդը՝ կ'երթանք կը հաստատունք Պոլիս՝ նոյնիսկ հօրդ տանը մէջ. ուր հիմա Տիգրանը նստած է առանց երբէք իրաւունք ունենալու:

ԶԱՐ. Ախ՛, արդեօք պիտի ըլլա՞յ այդ օրը...

ՕՆՆԻԿ. Հետեւէ՛ խորհուրդիս, մէկ ամիսէն, միայն մէկ ամիսէն պիտի յաջողինք կատարելապէս:

ԶԱՐ. (Գլուխն օրորելով) Քու խորհուրդներուդ հետեւելով չէ՞ որ աս փորձանքներու մէջ ինկայ:

ՕՆՆԻԿ. Չէ՛, այդպէս անցեալը յիշելը աղէկ

բան չէ, անցածը անցած է, ոչինչ պատճառ-
ներով իրար չի ցաւցնենք նորէն. հիմա ներ-
կան ու ապագան նայինք:

ԶԱՐ. (Պաղ վերաբերումով) Ներկան ու ա-
պագան նայինք (Կոնսակը դարձնելով կը մեկնի):

ՕՆՆԻԿ. (Ետեւէն) Ու՞ր կ'երթաս կոր, խոսքը
լննցա՞ւ հիմա:

ԶԱՐ. (Անտարբեր, առանց ետելը դառնալու)
Լննցա՛ւ, Լննցաւ: (Կը մեկնի)

ՕՆՆԻԿ. (Բազկաքոռնիկ վրայ ընկողմանած
ծրագիր կը պատրաստէ). Այս... որ Զարուհին
դուրս կը զր... կեմ: Սիր... վարդին հետ մի...
նակ կը մը... նամ հոս: Քիչ մը լռ... նութիւն
եւ քիչ մըն ալ սէր ցոյց կուտամ: Կը ջա... նամ
որ ան իր կամ... քովը յանձնուի ինծի: Հապա
եթէ չընդունի՞... թէ որ... մինչեւ վերջը յա-
մառի՞, (Տեղը կը փոխէ) Հապա եթէ չընդու-
նի՞... կը խղճեմ զայն, պարտէշը կը թաղեմ
ու փախաւ գնաց կ'ըսեմ: (Ոսֆի ցատկելով) Աս
աղէկ: Ծրագրիս երկրորդ մասը: Սիրվարդը
թաղեցինք: Վերջէ՞ն, վերջը... (Արագ արագ
փախելով ու խօսելով) Գտնենք Հայ աղջիկ մը,
անունը դենք Սիրվարդ, անոր հետ ամուսնա-
նամ ու երթամ Տիգրանին դէմ դատ բանամ ու
հարստութիւնը ձեռքէն կորզեմ, քանի որ Սիր-
վարդին կտակուած է անոր բոլոր ունեցածը:
(Պոռալով) Զարուհի, Զարուհի:

Գ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՆՈՅՆԲ ԵՒ ՍԻՐՎԱՐԴ

ԶԱՐ. (Զեռֆը ամանով սուրճ բռնած ներս
մտնելով) Սիրվարդ, ու՞ր ես աղջիկս, եկուր
սուրճ խմենք, կաթ առնե՞մ քեզի: (Սիրվարդ
դուրս կուգայ սենեակէն):

ՕՆՆԻԿ. Ա՛հ Զարուհի, սուրճ եփեցիր, շատ
չնորհակալ եմ. Սիրվարդ, գաւաթները բեր.
կեցի՛ր ես կը բերեմ. (Օննիկ գաւաթները կը
բերէ, Զարուհի սուրճը երեք գաւաթի մէջ կը
շեցունէ, Սիրվարդ կ'ստնէ իր սուրճը եւ կը
փաշուի մէկ կողմ:)

ԶԱՐ. (Սուրճն առնելով կը նստի) Քո՛վս ե-
կուր աղջիկս. ինչո՞ւ այդպէս հեռու կը նստիս:
(Դուռը կը զարնուի) Ո՞վ է արդեօք: (Դուռ
կը փակէ):

ՕՆՆԻԿ. Նայիմ ո՛վ է ասիկա. (Կ'երթայ դուռ
մէջ կը կենայ: Սիրվարդ պահած բոյնը, ճար-
պիկ բայց անաղմուկ կերպով, երկու գաւաթնե-
րու մէջ կը շեցունէ ու տեղը նստած՝ հսկայա-
րէի խմել կ'սկսի իր սուրճը:)

ՕՆՆԻԿ. (Կը դառնայ. ոսֆի վրայ սուրճը խը-
մելով աճապարանով) Տան տէրն է, ամսական
կ'ուզէ անտաբակոյս: (Կը մեկնի)

ՍԻՐ. (Ետեւէն նայելով նստած տեղէն ձեռք
կուրծֆին փակելով) Օխ... օխ...:

ԶԱՐ. (Կը մտնէ բարկացած) Անպիտան մարդ-
գիտէ որ ստակ պիտի ուզեմ, կը ձգէ դուրս
կ'ելլէյ. բայց ես այսպէս չէի ընեմ 1500 ոս-
կինեմ ծախսեց, մսխեց, լմնցուց: Հիմա ազա-
մանդներս, զարգեղէններս ծախելու վիճակին
հասայ եւ ո՞վ գիտէ, օր մը... (Սուրճն առնե-
լով ու նորէն վար դնելով) Աս սուրճն ալ պա-
ղեցաւ. ալ չի' խմուիր:

ՍԻՐ. Նորէն եփեմ Տիկ'ին:

ԶԱՐ. (Բոյրնիսի) Ելլեմ անտուկս նայիմ, բան
մը կա՞յ ծախուելու, ստակ պէտք է:
(Բոյրնիսի սենեակը կ'երթայ):

ՍԻՐ. (Ոսֆի ելլելով) Հա՛հ. ձիշդ ժամանակն է
փախչելու. գեղեցիկ առիթ մըն է ասիկա: Դըռ-
ները բաց են. Օննիկ գնաց. աս կինն զբաղ-
ուած է: Այո՛. ես կրնամ փախչիլ ասկէց: Անգամ
մը որ յաջողիմ դուրս ելլել՝ հանդիպող մարդոց
ոտքերը պիտի պլլուիմ. իմ արցունքներս, ազա-
նանքներս պիտի լսուին անաարակոյս: (Բռնցք
վեր առած, պատահականաբար վրայ յարձակելով
բայց առանց զարնելու) Սա ապակիները վերէն
վար ջարդ ու փշուր ընեմ. յիմարական միջոց-
ներով հանրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեմ
վրաս. ստիպեմ կառավարութիւնը որ զրկեալին
օգնութեան հասնի. ո՞ւր են ոստիկանները. մի-
թէ անոնք արդարութեան պահապանները չե՞ն.
պարտաւոր չե՞ն պաշտպանել զիս այս անգութ-
եւ անզգամ դաւաճաններուն գէմ: (Բոյրնիսի
նայելով) ձի՛շդ ժամանակն է փախչելու: (Ոսֆի

ծայրերուն վրայ կոխելով հագի դուրս ելած՝ ետ
կ'իջնայ ստրտախած) Ա՛հ պարոն, դուք հո՞ս
էք եղեր:

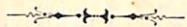
ՏԱՆ. (Դուրսէն) Այո՛ օրիորդ, տիկինին հոս
կ'սպասեմ, այսօր անպատճառ ստակ տալու է.
եթէ չէք ուզեր որ խաղք ու խայտառակ ըլ-
լաք թաղին մէջ:

ԶԱՐ. (Առանց ետեւելու) Սիրվա՛րդ. ո՞ւր
կ'երթաս կօր, նե՛րս եկուր նայիմ:

ՍԻՐ. (Ներս գալով) Հոս եմ տիկին, հոս եմ,
մի՛ վախճար, չեմ փախչիր: (Սիրվարդ խիստ ա-
րագ շարժումով նստակը ծոցէն կը հանէ. իր
քաշկիկնակին ծայրը փակելով, դողդոջուն ձեռ-
քով 40նոց մը կը հանէ ու նստակը համբուրե-
լով դրան մէջ կ'ելլէ) Կ'աղաչեմ պարոն. կրնա՞ք
սա նամակս նամակատուն ձգել: (Կուգայ եւ
ժողովուրդին դատնալով) Ա՛խ, օգնեցէք ինձի,
փրկեցէ՛ք զիս այս դաղաններուն ճիրաններէն.
Օգնութիւն, օգնութիւն...

ԶՈՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Նախորդ արարուածին գոյքերն ու տեղը անսխալութիւն:

Ա. ՏՆՍԱՐԱՆ

ԶԱՐՈՒՀԻ, յետոյ ՏԱՆՏԵՐԸ և ՍԻՐՎԱՐԴ

ԶԱՐ. (Արտուի ընդ վրայ ինկած) Քանի՜ օր եղաւ երեւան չեղաւ. չի հասկցուեցաւ թէ ի՞նչ եղաւ Օննիկ... բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ. բաւական ուսումնասիրեցի էրիկ մարդիկը, շատ բաներ անցան գլխէս. անոնք ժամանակ մը կիները կը յարգեն, կը պաշտեն և օր մըն ալ այսպէս ոտքի տակ կ'առնեն կ'երթան: Գեղեցիկութիւնն ալ տեւական յարգ չունի եղեր, անոնց քով: Հա՛. ստակ. թէ որ ստակ ունենա՛ս, աղէկ. բայց եկուր տես որ մէկ ստակ չի մնաց քովս. զարդեղէններս ալ կամաց կամաց կը հատնին կոր. ա՛լ ինքզինքս կը շիթթեմ...: Աղէկ ա, գէշ-աղէկ էրիկ մարդ մ'էր քովս. պէ՛տք էր որ զիս ասանկ երեսի վրայ թողուր: Ա՛նպիտան

սրի՛կայ. ժամանակին ինծի համար հոգի՛ կուտայիր, ամէ՛ն վտանգ աչք կ'առնէիր, հիմա քիչ մը նեղութեան չի կրցար դիմանալ, ու ձգեցիր գացիր: Ես ալ կը կարծէի թէ՛ օրինաւոր ամուսինի պէս, հետոս պիտի ըլլայ մինչև վերջը... իրաւ յիմար եմ եղեր. ապուշ ու շատ պարզամիտ: Մե՛ղք. հաղար մեղք. խա՛բերայ, ա՛նպիտան, սրի՛կայ: (Դրան զանգակը կը լսուի: Դուրս ելլելով) Ո՞վ է արդեօք... Աստուած իմ. ծունկերս կը դողան. Օննիկը չըլլա՞յ:

ՏԱՆ. (Դուրսը) Բարե՛ւ տիկին. տեսա՞ր. ես քեզի չըսի՞...

ԶԱՐ. Նե՛րս եկուր. մի՛ պօռար. ներս եկուր (կը մտնեն):

ՏԱՆ. Ի՞նչ պիտի պօռամ. (Դրանկէն ծրար մը հանելով) Ձեզի ըսի արդէն թէ աս մանեակը աչքիս աղէկ չերեւիր. դու պնդեցիր թէ մօրմէկ մնացած է, եւ ապահով ես թէ՛ կեղծ չէ՛ և քարերն ալ թանկադին են: Ա՛ն հիմա, խերը տես: Մէկ ֆրանք անգամ չարժեր. կեղծ է. բո՛լորովին կեղծ...

ԶԱՐ. Ի՞նչ կ'ըսէք Պարոն, 1000 ֆրանքէն աւելի կ'արժէ, առած ժամանակս ոսկերիչներուն գնահատել տուի...

ՏԱՆ. (Ընդմիջելով) Այդպէս մի՛ խօսիք Տիկին. ապա թէ ոչ պիտի ըսեմ թէ զիս ապուշի տեղ կը դնէք, քիս խնդալով ասունս ձրի

կը նստիք. և կամ թէ... խաբուած էք. չարա-
չար խաբուած էք:

ԶԱՐ. Ա՛յ պարոն. մի՛ ըսէք այդ:

ՏԱՆ. Իրականութիւնը՝ Տիկին:

ԶԱՐ. Զոյգ մը ապարանջան ունիմ. բերե՛մ.
տեսէ՛ք... թէոր գործերնուդ կուգայ՝ զանոնք
ծախենք. ես Զեր տան վարձքը չի վճարելու
կողմը չեմ, միայն թէ այս օրերս քիչ մը
ստակի մասին նեղութեան մէջ եմ:

ՏԱՆ. Թէ որ անո՛նք ալ աս ապրանքէն են,
պարապ տեղը մի՛ յոգնիք:

ԶԱՐ. Ո՛չ. ո՛չ. բերե՛մ, տեսէք անդամ մը:
(Բերել կը վսպէ).

ՏԱՆ. (Ինքնիշխան) Կատարեալ փորձանքնիս
գտանք աս կնոջ երեսէն. բան գործ չունիս,
գնա՛, եկուր որ տան վարձք գանձես. այսչափ
դժուարութեամբ առնուած ստակին մէջ ի՞նչ
խեղ կը մնայ: (Կը նստի)

ԶԱՐ. (Արկղիկ մը ձեռքով՝ մտնելով) Պա՛րոն,
մանեակիս կեղծ ըլլալուն հաւատա՛լս չի դար:

ՏԱՆ. Թող քու ըսածիդ պէ՛ս ըլլայ:

ԶԱՐ. (Արկղիկէն հանելով) Սա ապարանջան-
ները...

ՏԱՆ. (Զննելով) Ասիկայ ոսկի է. բայց
յայտնի է թէ քարերը սո՛ւտ են, ապակի՛:

ԶԱՐ. Ի՞նչ կ'ըսէք. հիմա խելքիս կուգայ:

ՏԱՆ. (Խոժոռ դէմքով) Ատանկ բան ընելու
տեղը չկայ:

ԶԱՐ. Սա մատնիները... սա մանեակը...
սա ապարանջանները...

ՏԱՆ. (Մէկիկ մէկիկ ձեռք առնելով ու մէկ
կողմ՝ ձգելով) Ասոնք բան մը չեն արժեք. Տի-
կին. զիս պարապ տեղը կ'դրադեցնէք:

ԶԱՐ. (Քեղոս նստնալով հարախելով զարդե-
ղեմները) Ես այսօր շուկայ կ'երթամ, ասոնք,
ամէնն ալ ոսկերչի մը ցոյց կուտամ... Զիս
կասկածի մէջ ձգեցիք:

ՏԱՆ. (Թերեւ խստրեամբ) Տիկին Զարու-
հի. ասոնք ամէնն ալ ոսկերչի ձեռքէ անցած
են արդէն. ոմանք բոլորովին կեղծ են. մէկ
երկուքին ալ քարերը հանուած ու տեղը ապա-
կիի կտորներ դրուած են. Գողցուած են պար-
զապէս:

ԶԱՐ. Բայց ասանկ գողութիւն անկարելի է...

ՏԱՆ. (Ընդմիջելով եւ ոտի եղելով) Ի՛նչ որ
է Տիկին. շատ խօսեցանք. հիմա ինծի ի՞նչ
պիտի ըսէք. այսքա՛ն ժամանակ է կը խաբ-
խըբէք դիս, տան վարձքը այսօր վճարելու էք
այլեւս:

ԶԱՐ. Այո՛ բարեկամս. այսօր սա գոյքերէս
բան մը ծախեմ և ձեր տան վարձքը վճարեմ
որ, դո՛ւք ալ հանգիստ ըլլաք, մենք ալ:

ՏԱՆ. (Պոռալով) Վերջացուցէ՛ք, Տիկին.
այդ ծախեմ-փոխեմները. խաղի՞ք էք ելեր ինծի
հետ: Տան վարձքը պէտք է վճարէք, կամ
առանց ժամանակ անցնելու ուրիշ տեղ մը

փոխադրուիք: Ես պէտք չունիմ Ձեզի պէս կասկածելի վարձակալներու:

ՁԱՐ. (Չանազան կերպ զայլարումներ կ'ունենայ) Ո՛չ կ'ազաչեմ...

ՏԱՆ. (Ճարունակելով անընդհատ) Քու կերպարանքդ արդէն ցոյց կուտայ քու ի՛նչ բարի ծաղիկ ըլլալդ. ո՞ւր է, հոս աղջիկ մը կար, մանկամարդ աղջիկ մը, որ աշնուութեան տիպար մը կ'երեւայ, Բագինին առջեւ քաջուած զոհ մը, Տիգրան Պողոսեանի աղջիկը, որուն ի՛նչ կերպով ձեռք անցուելուն և զայն ի՛նչ նպատակի գործածելնուդ մասին բառ մը չես կրնար ըսել:

ՁԱՐ. (Գայարուելով) Կ'ազաչեմ, մի՛ գրպարտէ՛ր զիս, ան իմ հարազատ աղջիկս է:

ՏԱՆ. (Գրպանէն յրագիր մը հանելով) Եւ յետոյ, ի՛նչ է աս խորհրդաւոր հատուածը, որ ոստիկանութիւնը կ'ղբաղեցնէ քանի՛ որ է ի վեր՝ անմեղ մարդոց գլուխը փորձանքի մէջ խոթելով: Տե՛ս. կարգամ, մտի՛կ ըրէ:

Չերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ, Լաբէ փողոցին անկիւնը սրնարանապէս Կավրի-էի դէմ, որու խանութին մէջ ասկէ քանի մը օր առաջ օտարական մը յանկարծամահ եղած էր, ինչպէս գրած էինք արդէն:

Գիակին վրայ կ'ասարուած՝ պատօտական քննութեամբ հասկցուեցաւ թէ՛ յիշեալը սուրնին մէջ խառնուած խիստ ազդու դեղով մը բուժու-

տրուած եւ հինգ վայրկեանի մէջ անհնչացած էր, առանց բառ մը իսկ արտասանելու փոխներուն:

Կը լսենք նաեւ թէ՛ նոյն խանութին յանախորդներէն շատեր, ինքնաբերաբար դատարան դիմելով՝ իբր վկայ լուսելին պահանջած են, յայտարարելով թէ՛ իրենք հոն կը գտնուէին, երբ օտարականը, մոլորուն փայլելով եւ գրեթէ պաղած աչքերով, սրնարան մտաւ ու արթնի մը վրայ ինկաւ եւ մնաց անշարժ, դեռ որ՝ եւ է ընկելի բերանը չի դրած:

(Լրագիրը կը ձգէ սեղանին վրայ) Կը տեսնե՞ս թէ՛ որքան միջոցներ ունիմ քեզ ոստիկանութեան յանձնելու և սակայն մաքուր արիւն մը կրելու համար է որ քեզի հետ այսքան մեղմօրէն վարուեցայ: Հիմա՝ Տիկի՛ն, հաւաքէ՛ ինքզինքդ. ամփոփուէ՛ և լա՛ւ խորհէ՛. քեզի երկու ժամ միջոց կուտամ որ, շուտ, կարասիներդ առնես ու հեռանաս իմ տունէս: Երկու ոստիկաններով պիտի սպասեմ սա մօտակայ սրճարանը և ճիշդ 2 ժամ վերջը անոնց հետ միասին պիտի գամ տանա բանալին պահանջելու քեանէ: (Սիրիարդ ներս կը մտնէ)

ՁԱՐ. (Քովի սենեակը երթալով) Կեցէք պարոն. կ'ազաչեմ. սպասեցէք վայրկեան մը: Մի՛ երթաք:

ՏԱՆ. Ապահով եղիր օ՛րիորդ, քանի մը օր առաջ ինծի տուած նամակդ տեղը հասած է:

ՍԻՐ. (Խօշ շարժումով մը եւ խանդավառ

բոլոր փութալով) Իրա՛ւ կ'ըսէք պարոն. ըսել է հայրիկս պիտի գայ:

ՁԱՐ. (Ներս մտնելով) Պա՛րոն, առէք սա 20 ֆրանքը, մնացածն ալ կը վճարեմ մէկ-երկու օրէն:

ՏԱՆ. (Գոռն ելլելով) Ես ստակի պէտք չունիմ Տիկին. երկու ժամէն՝ կուգամ տանս բանալին առնելու կամ քեզ ձերբակալել տալու:

ՍԻՐ. (Նստելաձեւ կ'երթայ պատհանիկն առջին կը նստի)

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՁԱՐՈՒՀԻ Է ՍԻՐՎԱՐԳ

ՁԱՐ. Սիրվա՛րդ. ա՛ղջիկս. չիմացա՞ր ի՛նչ ըսաւ տանտէրը: Երկու ժամուան մէջ պէտք է փոխադրուինք այս տեղէն: Գոնէ դո՛ւն մեղքը՝ ցիր զիս, զաւակս. գլթա՛ վրաս, միսիթարական խօսք մը բրէ, ի՞նչ կ'ըլլայ:

ՍԻՐ. (Խղձալի) Ե՛ս ալ մէկը կ'ուզեմ որ զիս միսիթարէ, տիկին: Բոլոր գիշերը ան կորսուած՝ սրիկա՛յ Օննիկիդ արհաւիրքը քունս կը խռովէ, զիս խղճելու սպառնալիքով. ցորեկը այս բանտիս մէջ ըրած սրտագին աղօթքներս բնաւ լըսելի չեղան. աղաչանք ու պաղատանքներս օգուտ չըրին. եւ ալ ուժաթա՛փ եղայ. կ'երեւի թէ՛ մահս մօտ է:

ՁԱՐ. Ի՞նչ կ'ըսես հոգիս, խենթեցա՞ր:

ՍԻՐ. Օննիկին ըրած գողութիւններուն ես

տեղեակ եմ. որովհետեւ ես գիշերները չէ՛ի քնանար. չէի կրնար քնանալ: Ան կ'ելլար գիշերը, բանալին գրպանէդ առնելով՝ գորգեղէններդ կը խառնշտկէր: Ես մէկ կողմէն վախէի չէի կրնար ձայն հանել, միւս կողմէն առող կը յուսադրուէի թէ՛ քիչ ժամանակէն ունեցած գոյքերէդ պիտի զրկուիս, սնանկանաս ու ստիպուիս ազատ թողուլ զիս. որ հօրս գիրկը վերագառնամ: (Տկար շեշտով) Բռնաւորները, քեզի պէս արիւնկղակ դաւաճանները թշուառութեան առջեւ միայն գլուխ ծռելու կը պարտաւորուին: Հիմա դուն սնանկացած ես, ա՛լ ուտելու հաց չունիս. զիս քեզի հետ ապրեցնելու միջոց չունիս: (Խրատական շեշտով) Ուստի քեզի կ'առաջարկեմ որ, թողո՛ւս աս կեանքը, — հօրս սեղանին աւելցուկները քեզի պէս քանինե՛ր կը կշտացնեն — երթանք Պօլիս, բարեխօսեմ հօրս մօտ, որ քեզի դէմ վրէժխնդիր չըլլայ այս արարքիդ. համար: Անիկա բարի է, հայրս անսահմա՛ն կերպով բարեսիրտ մարդ մ'է. խօսք կուտամ քեզի որ քեզ վարձատրել տամ հայրիկիս, երբ զիս անվնաս կերպով իրեն վերադարձնես:

ՁԱՐ. (Հեկեկալով) Ա՛տ քու լեզուներդ կ'ուտեմ զաւակս. ա՛լ բաւական է, ալ բաւական է: Դո՛ւն ալ օր մը մայր պիտի ըլլաս. կնոջ մը հոգին, մօր մը սիրտը այդպէս չեն ճմլեր քարի տակ: Դեմքն ձեռքերուն մէջ առած՝ կ'իյնայ սրտին վրայ եւ կուրծք դառնապէս:

ՍԻՐ. (Անհոգ կերպով պատահանեն դիտելով
 ու հեզմելով) Կնա՛յ մը սիրտը չե՛ն ճմլեր քարի
 տակ. հօր մը սիրտը կարելի՛ է ստնակոխ ընել.
 ինծի պէս մայրազուրկ աղջիկ մը ներելի՛ է
 հօրմէն ալ զրկել, բայց կնա՛յ մը սիրտը՝ չե՛ն
 ճմլեր եղեր քարի տակ...

ԶԱՐ. (Հեկեկանքներովը կ'ընդմիջէ Սիրվար-
 դին խօսքը)

ՍԻՐ. (Պահ մը լռելէ վերջ ինքնիրեն) Որ՛չափ
 հետաքրքրական պիտի ըլլար, որ ինծի պէս
 աղջիկ մը ունենայիր ու դային դայն ո՛ր եւ է
 միջոցով ձեռքէդ յափշտակէին եւ քեզ բա՛ցը
 թողէին... անգո՛ւթ, անխի՛ղճ կի՛ն. պիտի կըր-
 նայի՞ր արդեօք ապրիլ այն ատեն: Ինչպէ՛ս կը
 դիմանայ հայրս այս վշտին... Ա՛խ. հայրի՛կ:

(Այլերը տրտելով պահ մը լռու կը մնայ անբարբ
 կը դիտէ պատահանեն: Հետոն նշմարած մէկը
 ձանցնալու ցանկեր կ'ընէ, Զարուհիին վրայ յա-
 ճախ գաղտնի ահաւորներ ձգելով եւ յան-
 կարծ ոտները գետնը ու ձեռները պատահանը
 զարնելով կը պոսայ ուժգին)

Հայրի՛կ. հայրի՛կ...

ԶԱՐ. (Կը յարձակի վրան. անոր քեռէն ու
 մագերէն փաշելով՝ ետ կ'առնէ պատահանեն)
 Ասդի՛ն եկուր, մի՛ պօռար, խենթեցա՞ր աղջիկ.
 Ի՞նչ կ'ընես կոր:

ՍԻՐ. Բա՛ց դուռը. հայրի՛կս, հայրի՛կս ե-
 կաւ. բա՛ց դուռը. (Կնոջ քեռերուն մէջէն ան-

դուրելով մէյ մը դուռը, մէյ մը պատահանը
 կը վազէ, գոչելով անդադար եւ աղէկսոր)

Հայրի՛կ, հայրի՛կ:

ԶԱՐ. (Կ'արգիլէ զայն եւ կը ցանայ լռեցնել.
 իսկ Սիրվարդ. զզխած ու ճարահաս՝ պատեն
 կը փաշէ ասրճանակը. Զարուհի կը բռնէ անոր
 քեռը. ասրճանակը կը պարպոյն օդին մէջ ու
 ձեռքէն կ'իջնայ գետին: Այս միջոցին դուռի
 դրան ուժգին հարուածներ կը տրոխն. ճարճա-
 սիւններ կը շտոխն անկէ. դուռը կոտրուելով կը
 բացուի եւ Տիգրան կը մտնէ ներս. միևնոյն
 մայր եւ աղջիկ կը մարտնչին զիրկրնդիսուն:

ԶԱՐ. (Անուսինը տեսնելուն՝ կը փառնի գե-
 տին շանքահար)

ՀԱՅՐ ԵՒ ԴՈՒՄՅՐ (Զիրար կ'ողջագործեն
 «ՀԱՅՐԻՒԿ. ԶՈՒՄՅՐ» բառերը կ'արձագանգեն
 անդադար:) (Ներս կը խուժեն երկու ուսիկան-
 ներ եւ Տանտերը):

Գ. ՏԵՍԵՐՈՆ

ՆՈՅՆԷ, ՏԻԳՐԱՆ, ԵՐԿՈՒ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ Է ՏԱՆՏԷՐ

ՈՍՏԻԿ. (Ներս մտնելով) Կեցէ՛ք, կեցէ՛ք,
 կառա՛ծ սիրահարներ. նա՛խ ստուգենք թէ այս
 զենքը որո՞ւնն է հոս, եւ թէ այս ինկած դիա-
 կին հերոսն ո՞վ է: Ո՞վ պատճառ եղաւ այս կը-
 նով իյնալուն:

ՏԻԳ. Ե՛ս. պա՛րոն, ես:

ՍԻՐ. Ե՛ս, ե՛ս...

ՈՍՏԻԿ. (Պաշտօնակցին ուղղելով) Գրէ՛ ուրեմն
պարո՛նն սօսիկան: (Միւս ոսթիկանը գրել կ'սկսի)

Փարի՛զ, Մէնսըրի փողո՛ց, քիւ 15 սան
մէջ: օսարական մը եւ գեղեցիկ ու մասնաւոր
զիկ մը, մէջ տեղն անշունչ ինկած (Զարմհիին
դէմքը նկատելով) իբր 35 տարեկան կի՛ն մը:
Պաշտօնեաները գէնքի ձայն առնելով ներս մտան
նոր կոտրուած դռներէ: Նախնական քննութեան
մէջ տղան երկու անձերն ալ առանց դժուարու-
թեան խոստովանեցան թէ՛ ինկած կնոջ մահուան
պատճառն իրենք են: (Դատնարով Տիգրանին)
Յանոն օրինաց կը ձերբակալեմ զՁեզ Պարո՛ն:

ՍԻՐ. Ո՛չ պարոն. հայրս անմե՛ղ է:

ՈՍՏԻԿ. Ինչպէ՛ս... Ձեր հա՞յրը:

ՏԻԳ. (Մտնելով քննարկելու) Ինծի՛ նայեցէք պա-
րոն. պահականոց երթանք, հոն արդարու-
րութիւնը երեւան կուգա՛յ:

ՈՍՏԻԿ. Ուրեմն պէտք է ստոյգ կերպով խոս-
տովանիլ թէ՛ այս գէնքը որու՛նն է եւ ո՛վ դոր-
ժածեց դայն այս խեղճ կնոջ վրայ:

ՍԻՐ. Պա՛րոններ. այդ զէնքը այս տունին
կը պատկանի, և թէ ես՝ պարպեցի զայն: Հայ-
րըս անմեղ է:

ՈՍՏԻԿ. Ուրեմն օրիորդ. ձե՛ր իսկ խոստո-
վանութեամբ, դո՛ւք ալ կը ձերբակալուիք: (Ու-
սթիկանները կը հասնին ու քեռերէն կը բռնեն)

ՍԻՐ. Բայց ո՛չ, ոչ, ես յանցանք չունի՛մ:
(Կ'սկսի լալ):

ԶԱՐ. (Յանկարծ ոտքի ելլելով) Մի՛ տանիք
աղջիկս, հոս ո՛չ յանցանք կայ, ոչ ալ յանցաւոր:

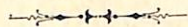
ՏԻԳ. (Խորիսաբար) Պարոններ. յանո՛ւն օրի-
նաց կը պահանջեմ որ այս կինը ձերբակալուի:

ՈՍՏԻԿ. (Մեղով) Օ՛ն ուրեմն. հրամեցէք երեք-
նիդ ալ պահականոց:

ՏԱՆ. (Զարմհիին դէմը կ'անցնի ու յարգա-
կան, շուրջ խոնարհութիւն մը ընելով) Տանա
բանալին տո՛ւր Տիկին:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Կ. Պոլիս, Բերս, փողոցին մէջ. ձիւն կը տեղադրուի
կու կողմը տուններ և զոներ կ'երևան:

Ա. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԶԱՐՈՒՀԻ, յետոյ ԱՆՅՈՐԴՆԵՐ

ԶԱՐ. (Յնոցսիներ հագած, դանդաղ ֆայլե-
րով, յաճախ հագալով և ծանր ու վշտագին
արտասանութեամբ) Ա՛խ, ամենագէտ Աստուած.
գիտես անշուշտ թէ ինչո՞ւ համար ապրիլ կ'ու-
ղեմ տակաւին. Ը՛հը, Ը՛հը... այս թշուառ վի-
ճակիս մէջ, ուր կեանքը ծանր բեռ մը եղած
է ինծի: Շա՛տ անգամ մտքէս անցուցի անձ-
նասպան ըլլալ. բայց զակիս սէրը, երբեմն
զայն, փողոցը՝ կառքին մէջ կամ զբոսատեղի
մը, տեսնելու երջանկութիւնը ոյժ կուտայ
ինծի և... ապրիլ կ'ուղեմ. Ը՛հը, Ը՛հը: Ամուս-
նէս լքուած, մարդոցմէ՛ս ատուած, այս անար-
գալից վիճակիս մէջ ապրի՛լ... բայց աղջկանս
երջանկութիւնը տեսնել ինծի մեծ միտքով եր-

թիւն մ'է: Հոգ չէ՛ թէ ես՝ անօթի՛ ալ քնամ
օրերով... պիտի դիմանամ, պիտի հանդու-
րեմ, պիտի տոկամ: Օ՛ր մը, հարկաւ ըղձալի
օ՛ր մը, Աստուած գո՛ւթ պիտի տայ ամուսնիս,
որ թոյլատրէ աղջկանս՝ ինծի «Մայրիկ» ըսել:
Մայր եղայ. բայց մայր կոչուելու ամենամեծ
փառքէն զրկուեցայ: Ահա իմ ամենէ՛ն մեծ ցա-
ւըս: (Թանկիկնակով ալիւրը արքերով) Աստուած
իմ. պիտի ըսեմ թէ էրիկ մարդոց սիրտը քա՛ր
է, քա՛ր...: Գիտէ՛ թէ յանցանքիս վրայ կը
ղլջամ. գիտէ՛ թէ միջոց չունիմ ապրելու. ա՛լ
ոյժ չունիմ ճակատագրիս դէմ մաքառելու:
Յաղթուած եւ ընկճուած, մուրացկանի ցընցո-
տիներովս, կ'երթամ դուռը ափ կ'առնեմ, հո-
գիս հատորը վայրկեան մը գէթ տեսնելու
յուսով, կոշտ ու կոպիտ ծառան զիս ապտակել
կ'սպառնայ, մինչ ամուսինս իր աղջկան երկ-
նատուր շնորհներուն վրայ կ'գմայլի. աղջիկս՝
հօրը վրայ կը գուրգուրայ ու զիս կ'ուրանայ:
Յաւը սիրտս կը խոցէ, ցուրտը մարմինս կը բը-
զըքտէ ու ամէն կողմէն ականջիս կը հնչէ «Աս-
տուած տայ. Աստուած ողորմի»: (Զիւն կը տե-
ղայ. հովանոց ու գաւազան ձեռքերէն թռնած՝
մարդիկ կ'անցնին փոխէն, նոյնպէս կիներ ան-
սարքեր)

ՄԷԿԸ. Օ՛, այս ցուրտի՛ն շիտակը... պարա-
հանդէ՞ս կ'երթաս, աղուոր աղջիկ: (Կը մեկնի)

ՄԻԻՍԸ. Սիրո՞ւն աղջիկ. առա՛ջ քալէ, շուտ
քալէ, սիրունս: (Կ'անցնի):

ՈՒՐԻՇ ՄԸ. Ինծի՛ նայէ. ետեւէ՛ս եկուր տի-
կին: (Կը հեռանայ)

ՈՒՐԻՇ ՄԸ. Աս գիշեր տե՛ղ մը երթանք-զը-
ւարճանանք սիրունս. աս ցուրտին ի՞նչպէս կը
գեգեբրիս փողոցները: Երթա՛նք աղուորս. եկուր
նայիմ (Թեւը մտնել կը փորձէ)

ՁԱՐ. Հե՛ռացէք ինէ, վա՛տ էրիկ մարդեր.
(Մարդը կը փախի) Ալ բաւական է՝ ուրքան խա-
ղալիկ եղայ ձեզի պէսներուն: Տասնը հի՛նգ տա-
րի է որ կը քաշկռտուիմ կոր. ձե՛ր զգացում-
ները՝ գութի՛, ոլորմութեան, կարեկցութեան
ըլլալէ հետո՞ւ ուրիշ բանե՛ր մըն են: Ամբո՛ղջ
օրուան գեգեբրումիս մէջ եթէ պետերով մար-
դու բնա՛ւ չի հանդիպիմ՝ աւելի՛ գո՛հ կ'ըլլամ...

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ՁԱՐՈՒՀԻ և ԿԻՆ ՄԸ, յետոյ ՄԱՔՐՈՒՀԻ

ԿԻՆ ՄԸ. (Դուռն իջած) Եկո՛ւր. խեղճ կին.
աս հագուստներն առ՛. աս ցուրտին չի մնիս.
հիւանդ չըլլաս:

ՁԱՐ. (Հագուստներն առնելով) Աստուած, իմ
արկածներէս պահէ Ձեզ, Տի՛կին:

ՄԱՔ. (Ուրիշ դուռն մէջ) Դուռն բարի կի՛ն մը
կ'երևիս: Պատուաւոր կին մը, այդ երիտասարդ-
հասակի մէջ, մանաւանդ երբ գէմքի այդ բը-
նական գեղեցկութիւնն ալ ունի, այդպէս չի՛
կրնար թափառել ասդին-անդին՝ առանց վը-
տանդի կամ անուանարկութեան: Տեսա՛յ պա-

տուհանէն՝ քեզ մէկ-երկու անգամ, երբ քեզի
մօտենալ ու քծնիլ փորձող էրիկ մարդիկը կը
նախատէիր և անոնցմէ հետո կը փախչէիր,
իբրև թէ անոնք անձնական թշնամիներդ ըլ-
լային: Արդարեւ այդպիսիները ռիսերիմներ են
կնոջական պատուին, և ազտ ու արատ լերող՝
իզական սեռին: Բայց և այնպէս խե՛ղճ կին.
այդ թափառական կեանքի մէջ, չբաւորութեան
և կարօտութեան դէմ, կրնայ ըլլալ որ փոր-
ձութեան ենթարկուիս ու վրայ տաս պատիւդ,
որուն յարգը պէտք է գիտնաս. առանց անոր
չ'արժեր ապրիլ: Կնոջ մը ամենէն մեծ օժիտն
ու հարստութիւնը այն է: Իսկական դրամագը-
լուիք մեր սեռին, պատուաւոր կենցաղն է.
անձեռնմխելի, եթէ կը հաճիք:

ՁԱՐ. (Կնոջ երեսին նայելով, դողդոջուն ու
ապշահար՝ կը հագայ) Ըն՛ը, ըն՛ը,

ՄԱՔ. (Շարունակելով) Ըստ իս, աւելի աղէ՛կ
կ'ընես թէ որ ինքզինքդ աշխատութեան տաս,
աշխատութիւն, որ մէկ կողմէ քեզի ապրուստ
ու հագո՛ւստ հայթայթէ, միւս կողմէ պատիւդ
պահպանէ, եթէ փափաքող ես. եւ յետոյ աշ-
խատութիւնն է որ կրնայ մոռցնել կամ ամոքել
ցաւերդ, զորս կ'ենթադրեմ թէ ունեցած ես
կամ ունիս գոթադարար:

ՁԱՐ. (Ընկճուած ձայնով) Օրիո՛րդ... Տի-
կին. դու հրեշտակ մ'ես թէ առաքելուհի...

ՄԱՔ. (Ընդմիջելով) Ինչպէ՛ս. քեզի պէս վըշ-
տակիր կի՛ն մը: Պատուոյս համար առաւօ-

տէն մինչև իրիկուն և գիշերուան մեծ մասն ալ կար կարելով կ'ըբաղիմ, ամոքելու համար անըզգամ ամուսնոյս պատճառած վիշտերը: Եթէ չաշխատիմ, դժբաղդ ճակատագրիս հետեւանքով կրած վիշտերս կը կրծեն զիս ու կը հատցընեն: Եթէ չաշխատիմ, տանս ու ընտանիքիս պատիւն ի՞նչպէս պաշտպանեմ, որուն դադարիմ անգամ չունի ամուսինս, և ասեղիս ծայրովը ձեռք բերած քիչ մը դրամս գինեւորուն կը տանի ու ցեխերու մէջ տապալակելով տուն կը դառնայ: Թէոր ես չաշխատիմ, ո՞վ պիտի հոգայ տղուս պէտքերը, որ, դպրոց երթալու համար, սակաւին մէջ անպատճառ պտուղ ալ կ'ուզէ ամէն օր:

ՉԱՐ. Միթէ բաւական գործ ունի՞ք Տիկին. զիս ալ Ձեզի հետ շահելով ապրեցնելու համար. երկուքնի՞ս ալ դժբաղդ ենք. երկուքնի՞ս ալ ճակատագրի առջև դոհուած արարածներ ենք: Միայն թէ՛ քու դժբաղդութեանդ պատճառը դուն չե՞ս եւ հետեւաբար հաւանական է որ կարենաս դարմանել ու սրբազրել ճակատագիրդ. մինչդեռ ես... ես ի՞նքս եմ պատճառ կործանմանս եւ ամէն յոյս կորսնցուցած եմ աշխարհիս վրայ: Ապահով եղիք Տիկին. ես վատ չեմ, այլ միայն անխոհեմ մը, որ իր ասպառածի վրայ հաստատուած տունը, աւազի վրայ փոխադրեց, օտարներուն խաբեւայ խորհուրդներուն անսալով: Յանցանքը իմն է. չեմ կրնար

մեղադրել ուրիշները. (Գրուիւր կախերով) հասկըցայ սխալս... կը զղարմ... թշուա՞ռ եմ:

ՄԱՔ. (Ձեռքէն քոնէրով) Կը ցաւիմ վրադ. կը մեղքնամ քեզ. կը տեսնեմ թէ՛ դուն ինէ՛ աւելի դժբաղդ ես Տիկին. պէտք է օգնեմ քեզի:

ՉԱՐ. (Ձեռքի հաւքուրերով) Շա՛տ ազնիւ էք, Տիկին: Աստուած զրկեց Ձեզ:

ՄԱՔ. Խօսք կուտամ՝ ո՞ր քեզ քովս առնեմ, քրոջ պէս միասին աշխատինք, ու, ձեռք ձեռքի տուած՝ մեր անողոր ճակատագրին դէմ մաքաւինք. կ'ընդունի՞ս:

ՉԱՐ. Այո՛, կատարե՛լապէս:

ՄԱՔ. Շա՛տ ազէկ, ուրեմն վե՛ր ելէք. դուք իմ մանկիկիս քով, որ վերը կը քնանայ. ես երթամ՝ հիւանդապահութեան գործ մը կայ, վրաս առնեմ: Դուն գիշերը կը հսկես հիւանդին, ես ալ ցորե՛կը, չը՛լլար:

ՉԱՐ. Ինչո՞ւ չէ: Ի՞նչպէս որ կ'ուզէք:

ՄԱՔ. վե՛ր ելէք ուրեմն: (Կը մտնեն ներս. վայրկեան մը յետոյ Մաքսիմի գիտուն շալ մը առած դուրս կ'ելլէ:)

ՉԱՐ. (Դուսն մէջ երեւնալով) Բայց մոռցաք ըսելու թէ՛ ու՞ր կ'երթաք հիմա. վասնզի թէ որ ձեր ամուսինը դայ. կամ ուրիշ պատճառով մը ձեզ տեսնելու պէտք ունենամ...:

ՄԱՔ. Տիգրան Պօղոսեանի տունն եմ: Աղջիկը ծա՛նր հիւանդ է. կը մեռնի կ'ըսեն...

ՉԱՐ. (Ընդմիջելով դուրս կը նետուի խեղացել) Հիւանդ է, Սիրվա՞րդը:

ՄԱՔ. Այ՛. կը ճանչնամ միթէ:

ԶԱՐ. (Ինքնիրեն ելած յարաշարժ երեւոյթով)
Աղջիկա... Սիրվարդը... հիւանդ... կը մեռնի...
ո՛չ. չպիտի մեռնի... (կը վազէ կ'երթայ)

ՄԱՔ. (Ինքնիրեն) Խեղճ կին. իր այս ինկած
վիճակին մէջ երախտագիտութեան ապացոյցը
կուտայ: Ո՞վ գիտէ, կ'երեւի թէ աղնուասիրտ
օրիորդը աս կնոջ ալ բարիքներ բրած է:
(Ետ կը դառնայ, նետրս կը մտնէ և դուռը կը
զոցէ:)

Գ. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՆՆԻԿ և ՄԱՔՐՈՒՀԻ, յետոյ ԿԻՆ ՄԸ և ԶԱՐՈՒՀԻ

ԱՆՆԻԿ. (Գրուիք շարով մը ծածկած կը հասնի
Մաքրուհին դուռը կը զարնէ. նա կուգայ հոն)
Աստուծո՛յ սիրուն, ու՞ր մնացիր. երե՛յ անգամ
ետեւէդ մարդ զրկեցի, տակաւին տեղէ՛դ չես
շարժիր: Հիւանդը շա՛տ ծանր է. բժիշկներն
եկան գոնախլթօ կ'ընեն. ձեռքերս, ոտքերս գո-
ղերու մէջ են. գիտե՛մ որ խեղճ աղջիկը աս
հիւանդութենէն չպիտի կրնայ ազատիլ, բայց
մենք ալ մեր ձեռքէն եկածը չի խնայե՛նք:

ՄԱՔ. Նե՛րս հրամէ Տիկին. նե՛րս եկուր որ
ըսեմ:

ԱՆՆԻԿ. Ի՞նչ կ'ըսես հոգիս, ներս գալու ժա-
մանա՞կ ունիմ: Շո՛ւտ ըրէ, երթանք՝ սա հի-
ւանդին քով գտնուինք:

ՄԱՔ. Աննիկ հանրմ. շիտակը ես մի՛նակս ատ

դորձը չպիտի կրնամ վրաս առնել. ես հոս
մարդ չունիմ. տղաս որո՞ւ թողում:

ԱՆՆԻԿ. Էրի՞կդ ուր է որ:

ՄԱՔ. Էրկանս հոգի՛ն առնէ Աստուած. անոր
վստահութի՞ւն կ'ըլլուի. չե՞ս գիտեր անոր ինչ
անշնորհք ըլլալը: Հիմա ո՞վ գիտէ որ գինե-
տունն է և ինչ վիճակի մէջ:

ԱՆՆԻԿ. Հոգի՛դ սիրես, չուանին վրայ ալիւր
մի՛ փռեր: Եկուր երթանք՝ սա հիւանդին քով
կեցիր, գիտե՛ս որ Տիգրան էֆէնտին մէկի տեղ
երկո՛ւ վճարող մարդ է. քու աս աղէկութեանդ
տակը չի՛ մնար ան: Մարդ ըսածդ ասանկ նեղ
օրի՛ն պէտք է:

ՄԱՔ. Այո՛, Աննիկ հանրմ. Տիգրան էֆէն-
տին ես նոր չպիտի ճանչնամ. թէ՛ անոր և թէ
Սիրվարդին ինծի ըրած բարիքները չեմ՝ կըր-
նար ուրանալ. սա՛ կայ որ՝ գիշերը չեմ՝ կրնար
կենալ. տղայ ունիմ. չ'ըլլալիք էրիկս ալ չէ՛ք
կրնար երեւակայել թէ ի՛նչ տեսակ փորձանք
է իմ գլխուս: Աստուած հեռու ընէ...

ԱՆՆԻԿ. Է շատ աղէկ, դուռ մի՛նակ ցորեկը
կեցիր. գիշերուան համար ալ հարկաւ ուրիշ
մէկը կը գտնե՛նք: Քու գիտցածներուդ մէջ
ատանկ կին մը չի կա՞յ: Ո՞վ ըլլա՞յ՝ ըլլայ. մէկը
յարմարցուր:

ՄԱՔ. Քիչ մը առաջ կին մը զրկեցի ձեր
կողմը. հասի՛ր ետեւէն, անիկա վա՛ր դիր. ես
ալ հիմա կուգամ պէտք եղածը կը կարգադ-
րենք: Ան թող գիշերները հսկէ, ես ալ ցո-
րեկները: Զը՛լար:

ԱՆՆԻԿ. Կ'ըլլա՛յ, Կ'ըլլա՛յ աղջիկս. շատ
աղէ՛կ Կ'ըլլայ: Եկու՛ր մէկտե՛ղ երթանք:

ՄԱՔ. Գնա՛ մայրիկս, ես հիմա կուգամ,
(Աննիկ կը մեկնի փութով) Քանի որ խօսք տուի
կուգամ:

Կին ՄԸ. (Դիմացի դուռը իջած) Ինծի նայէ՛,
ատ հիւանդը ո՞վ է արգեօք:

ՄԱՔ. Տիգրան Պօղոսեանի աղջիկը. կը ճանչ-
նաս. Սիրվարդն է:

ՆՈՅՆ ԿԻՆ. Մեր տաթարը գիշերը հոն էր,
Կ'ըսէ թէ՛ խեղճ աղջիկը թիֆօ եղած է, տա-
քութիւնը չափազանց շատ է. յոյս չկայ փրկու-
թեան. կը մեռնի:

ՄԱՔ. Վա՛խ Սիրվարդ վախ. շատ կը ցաւիմ:
Ի՛նչ բարեօրտ, Ի՛նչ աղնիւ աղջիկ մ'է:

ՆՈՅՆ ԿԻՆ. Այո՛, կը ճանչնամ. մե՛ղք. ան ինչ
աղուո՛ր աղջիկ է:

(Ներս կը մտնեն և դռները կը գոցեն):

ԶԱՐ. (Կը վերադառնայ և դուռը կը զարնէ
հասպտակով) Տի՛կին, աիկի՛ն գերձակուհի:

ՄԱՔ. (Դուռը բանալով) Ի՞նչ ըրիր, հո՞ն
գացիր:

ԶԱՐ. (Հասպտակով) Ես գիշե՛րը պիտի հըս-
կեմ, դուն ալ ցորե՛կը: (Թախսնձելով) Ա՛հ.
աղնի՛ւ Տիկին. մայրազուրկ աղջկանս օգնու-
թեան հասէք. կը մեռնի՛ կոր, հասէ՛ք, կ'ա-
ղաչե՛մ. աճապարեցէ՛ք. առէ՛ք իմ շունչս ու
հոգիս, տուէք զաւկիս որ ապրի՛...:

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Կ. Պոլիս, Բերա, Տիգրանին տան մէկ սենեակին մէջ
մահճակալ մը, բնմին կողմնակի պատերէն մէկուն քովն
ի վեր դրուած: Մէջը պառկած կը քնանայ Սիրվարդ.
մնարին մօտ կեցած է Զարուհի, զեղն ու զգալը ձեռքը:

Ա. ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՆՆԻԿ, ԶԱՐՈՒՀԻ և ՍԻՐՎԱՐԴ

ԱՆՆԻԿ. (Ներս մտնելով) Բարի լո՛յս աղջիկս:
Ինչպէ՞ս է Սիրվարդ:

ԶԱՐ. (Գոհունակ շեշտով) Աստուծոյ բարին
Տիկին. շա՛տ աղէկ է, աս գիշեր բոլորովին
հանգիստ էր: Մէ՛կ անգամ միայն արթնցուցի,
դեղ տալու համար. շա՛տ ուրախ է, շատ. (Տը-
խուր շեշտով) Հօրը աչքը լոյս. ալ աղէկցաւ:

ԱՆՆԻԿ. Ամենո՛ւս ալ աչքը լոյս. մենք ա-
մենքնիս ալ զաւկի պէս կը սիրենք աս աղջիկը:
Ինչու որ մայր չունի, որը կը սեպուի:

ԶԱՐ. (Վշտահար շեշտով) Կարծեմ թէ՛ ե՛ս ալ
զաւկիս պէս կը սիրեմ Սիրվարդը. զաւկի՛ս պէս
խնամեցի զայն. խանդակաթ մօր մը շունչո՛վը

տաքցուցի մինչեւ այսօր. հոգի'ս քաղեցի, մարմի'նս քակեցի անոր առողջութիւնը վերականգնելու համար... (Թաշկիմսկով ալիերը կը արեւ) Աս իմ փառքս է:

ԱՆՆԻԿ. Այո՛, բոլոր գիշերները ցոյց տուած խնամքներդ, նոյնպէս միւս հիւանդապահին ցորեկուան ունեցած ջանքերը, չենք կրնար ուրանալ: Բժիշկները գեղ տունն, լայց դո՛ւք դարմանեցիք հիւանդը. այնպէս որ այսօրուան առողջութիւնը ձեզի կը պարտինք: Բնա՛ւ չի թերացաք ձեր գործին մէջ. գիշերուան ո՛ր ժամուն ալ ներս մտայ, քեզ այսպէս պատրաստ գտայ պահակ դինուորի մը պէս, մի՛շտ արթուն կերպով ու անձնուէր ջանքերով հսկեցիր Սիրվարդին: Երախտապարտ բրիւ մեզ...:

ԶԱՐ. Զինքը ծնող մօրը պարտքը կատարեցի Տիկին. այնպէս չէ՞:

ԱՆՆԻԿ. Աստուած վարձատրէ՛ քեզ իր առատ գանձերով: Պէտք եղածը խօսած եմ՝ արդէն հօրը՝ Տիգրան էֆէնտիին: Ձեք գիտեք, ի՞նչ բարի մարդ է. ի՞նչ ազնիւ սիրտ մ'ունի. իր հոգիէն աւելի կը սիրէ իր զաւակը. Անոր սիրոյն համար, կը յուսամ թէ ան ձեր բարիքը պիտի փոխարինէ էվէ՛լ էվէլօք: Դուն բնաւ առիթ չունեցար կարծեմ զինքը տեսնելու...:

ԶԱՐ. (Թաշկիմսկի քերանը խօսելով և արցունք խղիւղելով) Ո՛չ, ոչ.

ԱՆՆԻԿ. (Շարունակելով անընդհատ) Որովհետեւ գիշերները չէինք թողուր որ ան հի-

ւանդին քով գայ, առտուններն ալ դո՛ւ կանուխ կը մեկնէիր ասկէց, երթալ քնանալու համար անշուշտ: Եթէ կ'ուզես, շուտով մի՛ մեկնիր, քեզ այսօր իրեն ներկայացնեմ որ...:

ԶԱՐ. (Փղձկելով) Ո՛չ, ոչ, չեմ ուզեր, ես հիմա կ'երթամ. (Բոյորսիֆը նայելով) Արդէն լուսցաւ:

ԱՆՆԻԿ. (Դուրսէն զարթուցիլ ժամացոյցին շոխնդը կը շտաի) Տիգրան էֆէնտիին արթննալու ժամանակն է. (Մեկնիլ փոքրաւ) Դուն հոգ մի՛ ըներ աղջիկս. ցոյց տուած անձնուիրութիւնդ չպիտի մոռնամ. բոլոր կրած նեղութիւններդ պիտի պատմեմ Տիգրան էֆէնտիին. անիկա բարի է, աղնի՛ւ է և շա՛տ վեհանձն հոգի մը ունի. քեզ պիտի վարձատրէ ուղածիդ պէս... ապահով եղիր. միայն թէ մի՛ աճապարեք, սպասէ՛ քիչ մը... մի՛ մեկնիր... (Կանչելու զանգակ մը կը զարնուի դուրսէն)

ԶԱՐ. Ո՛չ, տիկին ոչ, շնորհակալ եմ քեզ. ես կը մեկնիմ. չեմ կենար:

ԱՆՆԻԿ. (Դուրսէն մէջ կենալով) Է շա՛տ աղէկ. ան ատեն ես քեզ կուգամ կը գտնեմ. ի՞նչ նուէր որ առնեմ քու անունովդ, կը բերեմ քեզի կը հասցնեմ. (Կը մեկնի)

ԶԱՐ. (Ծանր, յուրջ) Քսա՛ն և հինգ գիշեր է որ անընդհատ կը հսկեմ զաւակս վրայ՝ միշտ անձանթ մնալով ամէնուն և հեռո՛ւ կենալով ամուսնոյս թափանցող աչքերէն: Փա՛ռք Աստուծոյ. գիշերուան մայրական հոգածութեա՛նս և

ցորեկուան աղօթքներովս շնորհիւ փրկուեցաւ զաւակս մահուան ճիրաններէն: Բժիշկներ յայտարարեցին թէ՛ այլեւս ո՛չ հսկողութեան պէտք ունի, ոչ ալ դեղի-դարմանի: (Գեղն ու դգալը մէկ կողմ կը նետէ) Օգտիոթութեան պիտի երթայ Սիրվարդս: Ալ պիտի զրկուիմ զաւկիս տեսութենէն: ա՛լ չպիտի կրնամ համբուրել աղջիկս, սրտիս հատո՛րը: Ա՛խ, ես աս ցաւին չեմ կրնար գիմանալ, ա՛լ պէտք է մեռնիմ. և թող մեռնիմ, զաւկիս երկրորդ անգամ կեանք տալու պատեհութիւնն ունենալէս յետոյ: Քանի՛ քանի անգամներ համբուրեցի զաւակս, երբ զգայազուրկ էր, երբոր գիմացինը ճանչալու կարողութիւնը կորուսած էր. բայց, հիմա ա՛լ չեմ կրնար շրթունքս մօտեցնել անոր անբիծ ճակատին և ոչ՝ քնքոյշ ալոսերուն. կը վախնամ թէ անցեալէն վերջուշում մը կ'ունենայ իր մտքին մէջ ինծի դէմ... Ա՛հ, այս քնքուշ ձեռքը... (Զգուշաւոր եղանակով կը համբուրէ Սիրվարդին դասակը որ դուրս եկտած է՝ վերմակին վրայ անհոգապէս) Զաւակս... (Կուրայ ինքզինքը սխալելով, որ մայրն չի լսուի, քաշկիւնակը ալեւորուն դրած) Ա՛խ զաւակս, հօգի՛ս...

ՍԻՐ. (Գլուխը վեր կ'առնէ. ալեւոր կը բանայ խոշոր խոշոր փայրկեան մը Զարուհին դիտելէն յետոյ, նորէն կը գոցէ ալքը եւ գլուխը կը դնէ քարձին՝ դարձեալ նոյն ձեւով):

ԶԱՐ. (Թաշկիւնակը ալքին դրած կուրայ եւ չի տեսներ այս շարժումը):

ԱՆՆԻԿ. (Կ'երեւի բաց մնացած դրան մէջ. փայրկեան մը դիտելէ յետոյ, փոքրով կը հեռանայ անկէ, հաւանականաբար տեսածը Տիգրանին հաղորդելու համար):

ԶԱՐ. (Այս գործողութեանց անգիտակ) Անուշիկ՛ զաւակս. մահը աչքիս բա՛ն մը չերեւիր. միայն թէ՛ այդ գեղանո՛յշ աչքերդ բանայիր և ինծի մէ՛կ անգամ «մայրիկ» ըսէիր: Ինչպէ՛ս պիտի թողում լսեցիրու պէս զաւակս. ինչպէ՛ս կրնամ հեռանալ ասկէ... ա՛խ զաւակս: (Զգոյշ փայլերով սենեակին դուռը կը գոցէ և կը մօտենայ մահիճին և ալեւոր դարձած՝ շէշով, քան թէ խօսելով) Արթնցնեմ քեզ զաւակս. (Խօսիմն քելը շփոթելու պէս) Արթնցնեմ քեզ, զա՛րկ. սպաննէ՛ դիս. մահացո՛ւր մայրդ. քնէ բաժնուելու անտանելի՛ չարչարանքէս փրկէ՛ դիս Սիրվարդ...: (Զգաս մայնով) Բայց ո՛չ. վատութիւն է աս... աղջիկս անոր չ'պիտի դիջանայ (Խրտակեան շէշով) Պէտք է ճակատագրիս առջեւ խոնարհիմ, վայելեմ զաւակս, որքան որ կարելի է. և յետոյ՝ իր հօ՛րը՝ քարասիրտ ամուսնոյս թողում զաւակս. (Նորէն համբուրելով դասակը) Ա՛խ զաւակս...:

ՍԻՐ. (Իբր թէ անգիտակցաբար շարժելով՝ սիւս քեւն ալ դուրս կը եկէ):

ԶԱՐ. (Ես կը փաշտի փախնալու ձեւերով) Արթնցա՛ւ... կ'արթնայ կոր... (Կրկին կը մօտենայ կը դիտէ) Այո՛, գա՛րձեալ քնացաւ. մեկնելու ժամս ալ հասաւ, (Ինքնին զակուստելով)

Բայց չե՛մ կրնար բաժնուիլ, ի՞նչ բնեմ, Աստուած իմ: (Աղջկան դեմքին ծոկերով համբուրելու պէս) Այ՛ մնաս բարով, Սիրվարդ. զաւակս... հոգի՛ս... կեանքս... (Աստիճանաբար կը շրջկոխ եւ վերջին քային հետ գլուխը դեպի ետեւ կիցնայ՝ վշտէն ընկճեալ: Դուրս կը քացուի, կը մտնէ Տիգրան ու դրան ետեւ կը մնայ ապշած)

Բ. ՏԵՍԱԲԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ, ԶԱՐՈՒՀԻ Ե ՍԻՐՎԱՐԴ

ՏԻԳ. (Պահ մը կը դիտէ Զարուհին, որ անըջնալու ձեւերով ետ ետ կ'երթայ. մեղով ու ծանր) Դո՛ւն... հոս Զարուհի: (Զարուհի անձայն դողդոջուն ու հեծկոյտն՝ ձեռքերն երեսին՝ արաններու պէս ձեւեր կ'ընէ) Ի՞նչ գործ ունիս հոս (Բռնի զայրած քարկոտեմբ) Ի՞նչ երեսով եւ ի՞նչ իրաւունքով կը մտնես տունս... դուն քու տունդ կործանեցի՛ր,

ԶԱՐ. (Դողսկաւ եւ անձայն կուրայ. գլուխը շարժելով վերէն վար)

ՏԻԳ. (Շարունակելով) Դուն քու աղջիկդ երեսի վրայ թողի՛ր. (Զարուհի՛ նոյնպէս) Դուն քու ախարինդ ստնակոխ ըրի՛ր. հի՛մա, իմ տունէս, ի՛մ աղջիկէս, ի՛մ անձէս ի՞նչ կ'ուզես կոր:

ԶԱՐ. Ա՛խ, բա՛ն չեմ ուզեր, (Թաշկինակը աչիկն՝ կուրայ) Բա՛ն չեմ ուզեր:

ՏԻԳ. Աղէկ ուրեմն. ստա՞կ չունիս, ուզա՞

ճի՛դ չափ, ուզածի՛դ չափ ստակ տամ քեզի, գնա՛, հեռացի՛ր աս տեղէն, ուրիշ քաղա՛ք մը գնա՛ եւ ուզած կեանքդ վարէ՛. քեզի ո՛վ ինչ կ'ըսէ:

ԶԱՐ. Զե՛մ ուզեր. ես բա՛ն չեմ ուզեր:

ՏԻԳ. (Թեքել ցաւով) Հապա ի՞նչ կ'ուզես:

ԶԱՐ. (Գլուխը քեքել մը մէկ կողմ ծոկով ու առանց արտասանել նախաձեռնելու, անկոտ հայեացքով) Այ՛ ի՛նչ...

ՏԻԳ. (Թեքել ցաւով եւ բողբոջով) Մի՛թէ կարելի՞ բան է ատ:

ԶԱՐ. (Կերկերուն ձայնով) Միայն թէ՛ թողու որ, ե՛րբեմն երբեմն գամ զաւակս տեսնեմ:

ՏԻԳ. (Տիրաբար, շշպական արտասանութեամբ, սաստելով) Ո՛չ. պէտք է մեկնի՛ս, հեռանա՛ս աս տեղէն. Ամենեւին աղջկանդ երեսը տեսնելիք չունիս. հեռացի՛ր սրկէ, վաա. (Քարկոտեմնէն ակունները կը սեղմէ) հեռացի՛ր կ'ըսեմ:

ԶԱՐ. (Ծնրադիր ու ձեռնամաժ պաշտելով) Տիգրա՛ն. գո՛ւթ ունեցի՛ր. ներէ՛ ինձի, կ'աղաչեմ... ալ հերի՛ք է քաջածա, ալ բաւակա՛ն է:

ՏԻԳ. (Վրէժխնդրութեամբ գլուխը շարժելով) Ն երե՛մ...

ԶԱՐ. (Խիստ քեքել ու արդար բողբոջով մը) Դո՛ւն զաւակս տեսութենէ՛ն մի զրկեր լուրով ին:

ՏԻԳ. (Անկարեկիր եւ հպարտ) Ամենեւի՛ն:

ԶԱՐ. (Չոր ու կտրուկ եւ սպառնական շեշտով) Ուրեմն իսպառ պէտք է բաժնուի՛մ զաւակս:

ՏԻԳ. (Վճռական եւ հրամայական շեշտով) Տարակո՛յս չկայ. եւ հի՛մայ, ա՛ն միջապէս պէտք է որ դուրս ելլես:

ՉԱՐ. (Յուսահաստքեամբ խոսիսացած՝ ոսկե ելլելով) Բայց եթէ չելլե՞մ:

ՏԻԳ. (Սպանակակն շեշտով, ծանր. լուրջ եւ հասիկ հասիկ արտասանելով քառերը) Բռնի եւ խալտառակութեամբ կը վռնտեմ քեզ, ամէն մարդ կ'իմանայ վատութիւններդ եւ թէ աղջիկ'դ անգամ կ'սկսի քեզ անիծել: Քանի որ անոր կենդանի նախաատինք մը եղած ես դուն՝ այս հրեշտակին ծնած օրէն մինչեւ այսօր եւ տակաւին...

ՉԱՐ. (Ընդմիջելով, եւ անկապտելի իրաւունք մը պահանջելու համարձակութեամբ) Քանի որ ես աղջկանս նախաատինք մըն եմ, թող որ վերջին անգամ համբուրեմ զաւակս, վերջին ճիւղնս լաւ լաւ լսու ըսեմ հոգիիս եւ երթամ ինքզինքս ծովը նետեմ ու իմ զաւակս, իմ աղջկանս նախաատինք բերող կեանքս դադարեցնեմ: (Կը մօտենայ աղջկան երեսը համբուրելով):

ՏԻԳ. (Իրկելով Չարմին՝ ասդին կը խաշէ) Մի՛ մի՛ արթնցնէր զաւակս. (Սեղմուկ եւ ըզգուշոս ձայնով) Ասդի՛ն եկուր կ'ըսե՛մ:

ՉԱՐ. (Առանց դիմադրելու ողջ ունենալով, գլուխը ետին ձգած, պաշտասագին շեշտով) Չե՛մ արթնցնէր. շրթունքս դանկ ձեռքին դպցնեմ:

ՏԻԳ. (Քաշելով Մի՛ յագեր, կ'ըսեմ, զաւակս. մի՛ վրդոխեր անոր հանգիստը. քաշուէ սրկէ՝ կոտուէ՛ գնա. դժուար):

ՉԱՐ. (Արուիներէն Տիգրան աղջկան դէմքը բռնելով դիմակ պատար մ'եղած է, Չարմին Չարմիս կը փարի Սիրվարդի ոսկերան, գոցե-

լով աղէկսուր ու շաշագին) Ա՛խ. զաւակս. հոգի՛ս... աղջի՛կս...

ՏԻԳ. (Ետ փաշտելու համար, զգուշութեամբ կը մտաւոր մոնջելով) Ասդի՛ն եկուր. ասդի՛ն եկուր, կ'ըսեմ քեզի՛:

ՍԻՐ. (Յանկարծ կը մտնի անկողնին մէջ, ձեռքը կը դիպէ մօրը գլխուն, աչերը պաշտասագին հօրը յառած՝ գլխիկը մէկ կողմ ծռած՝ անկնէն խղձալի երեւոյթով ու շեշտով) Հա՛յ բի՛կ. մի՛... վր... ուրն... տեր մա... մա...:

ՉԱՐ. (Սիրվարդին փաշտելով խելայել) Ախ զաւակս. հոգի՛ս...

ՍԻՐ. (Մօրը փաշտելով) Մայրի՛կ. մամա՛...

ՄԱՅՐ ԵՒ ԴՈՒՍՐ. (Իրար փաշտած, մերթ կը համբուրեն զիրար կարողին) Չաւակս... Մայրի՛կս... հոգի՛ս... Մամա՛...

ՏԻԳ. (Աղջկան զարքան ւիշոցեն մինչեւ աւարտմը ապշած եւ անշարժ կը մնայ. աչերը ակնարկ կերպով յառած՝ է մօր եւ աղջկան ողջագործուն: Տիգրանի դէմքին փայ անեւախոր ցաւի արտայայտութիւն մը մնայն կը կարդացուի. ո՛չ մեծեղմ փաշտութիւն կ'զգայ այլեւս. եւ ոչ հաւանութեան նշոյլը կոտայ: Քարացած, կոտորեալ արձան մը կ'ըլլայ. քեռերը կախ եւ գլուխը քնական վիճակին մէջ՝ անշարժ:)

ՏԻՓՐԱՆ ԵՒ ԶԱՐՈՒՀԻ

ՏՌԱՄ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՎԵՑ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Հետաքրքիր ընթերցողին կը յանձնարարուի կարդալ՝

Տիֆրան և Զարուհի

Վեց արարուածով, տաճաթիք թատերգութիւնը, որ ներկայիս նախընթացն է:

Հոն կը պատկերանան Սիրվարդի ծնողաց ծայրագոյն երջանկութեան տեսարանները, որոնց կը յաջորդեն ծայրայեղ թշուառութեան դառնագոյն բաժանները: Օտար թեկադրութիւնք, դաւեր ու թակարդներ այնպիսի բնական եղանակով կուգան կը կնճռոտեն սիրակցորդ ամուսին կեանքը որ, անտիորձ երիտասարդութիւնը դժուար թէ կարենար զիմագրաւել կամ գէթ տոկալ դառնութեանց համբերատար ճակատագրով:

Ներկայիս մէջ Զարուհի կը պսակուի յաջողութեամբ:

Նախորդին մէջ Տիֆրանն է որ կը փառաւորուի. բայց յաղթութիւնը կը տանի Սիրվարդ՝ իր սիրոյն գերի ընելով իր հայրը և մայրը միանգամայն:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0330211

22885

4a.